

ŠOLA ZA ČASTNIKE
20. GENERACIJA
SPECIALIZACIJA PEHOTA

ZAKLJUČNA NALOGA

VOJNA ZA SUVERENOST SLOVENIJE

Kandidat, slušatelj: ndes. Anton Tršelič

Mentor: VVU XIII razreda dr. Valerija Bernik

Krško, avgust 2009

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

Slovenska vojska

Poveljstvo za doktrino, razvoj,
izobraževanje in usposabljanje
Šola za častnike

Številka:

Datum:

ZAKLJUČNA NALOGA

VOJNA ZA SUVERENOST SLOVENIJE

Kandidat, slušatelj: ndes. Anton Tršelič

Mentor: VVU XIII razreda dr. Valerija Bernik

Krško, avgust 2009

POVZETEK

Slovenija je več let bivala v skupnosti s šestimi republikami in dvema pokrajinama. V SFR Jugoslaviji so po smrti doživeljskega predsednika Josipa Broza Tita 4. maja 1980 z vso silovitostjo izbruhnili vsi nakopičeni problemi in nerešeni mednacionalni in medrepubliški odnosi. Država se je spuščala v najtežjo politično, gospodarsko in socialno krizo do tedaj. Prišlo je do trenj med narodi, saj so bili med seboj zelo različni v več pogledih: jezikovno, kulturno, versko, narodnostno ... Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let pa je prišlo do večjih nesoglasij zaradi neustreznega načrtovanja in izvajanja gospodarskega razvoja, financiranja federacije itd.

Do vojne za Slovenijo je prišlo zaradi nasprotovanja slovenskim težnjam po decentralizaciji in demokratizaciji. Decembra 1990 se je večina prebivalcev Slovenije odločila za samostojno in neodvisno državo. Oborožen nastop proti demokratičnim spremembam v Sloveniji in na Hrvaškem je JLA začela pripravljati že po večstrankarskih volitvah maja 1990 in sicer z odvzemom večine orožja TO.

Skupščina Republike Slovenije je 25. 6. 1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter Deklaracijo o neodvisnosti. Med 25. in 26. 6. 1991 so oklepne enote Jugoslovanske ljudske armade prodrle iz Hrvaške v Slovenijo oziroma so se začele premikati iz vojašnic v Sloveniji na cilje na meji, da bi jih zaprle.

Slovenija je morala svojo samostojnost doseči skozi vojno, ki je trajala deset dni, vendar pa je v teh nekaj dneh terjala številne žrtve. Toda na koncu je dosegla svoj težko pričakovan cilj, ki je bil neuresničljiv skozi stoletja. Slovenija je postala samostojna in neodvisna država.

Ključne besede: osamosvojitve Slovenije, JLA, teritorialna obramba, manevrska struktura narodne zaščite, majniška deklaracija.

ZUSAMMENFASSUNG

Slowenien existierte lange Jahre als ein Teil der Gemeinschaft aus sechs Republiken und zwei autonomen Provinzen. In der sozialistischen föderativen Republik Jugoslawien kam es am 4. Mai 1980 nach dem Tod des Präsidenten Josip Broz Tito, zu zahlreichen ungelösten Problemen auf nationaler und zwischenstaatlicher Ebene. Slowenien stürzte es in die schwerste wirtschaftliche und soziale Krise bis dahin. Es kam zu vielen Konflikten, weil sich die Völker untereinander sehr verschieden waren und zwar in vielen Aspekten, was die Sprache, Kultur, Religion anbelangte. Ende der 80 – iger bzw. Anfang der 90 – iger Jahre kam es zu noch grösseren Differenzen, in erster Reihe wegen nicht sachgemäßer Planung und Ausführung der wirtschaftlichen Entwicklung bei der Finanzierung der Föderation usw.

Der Krieg für Slowenien ist wegen des Widerstands gegen die Bestrebung Sloweniens nach einer Dezentralisierung und einem Wunsch nach Demokratie ausgebrochen. Im Dezember 1990 hat sich die Mehrheit der Slowenen für einen selbständigen und unabhängigen Staat entschlossen. Ein bewaffnetes Vorgehen gegen die demokratischen Veränderungen in Slowenien und Kroatien hat die Jugoslawische Volksarmee bereits im Mai 1990 vorbereitet, und zwar nach den mehrparteilichen Wahlen. Die territoriale Verteidigung wurde fast bis zur Gänze entwaffnet.

Die Vollversammlung der Republik Slowenien hatte am 25. Juni 1991 die Grund - Verfassungsurkunde über die Selbstständigkeit und Unabhängigkeit Sloweniens angenommen.

Am 25. und 26. Juli 1991 drangen die Panzertruppen der jugoslawischen Volksarmee aus Kroatien nach Slowenien bzw. bewegten sich aus den Kasernen in ganz Slowenien zu den Zielen an den Grenzen, um diese sperren zu können. Slowenien erlagte ihre Unabhängigkeit durch den 10 – tägigen Krieg, der viele Opfer forderte.

Am Ende erreichte Slowenien ihr langersehntes Ziel, welches bis dahin durch viele Jahrzehnte nicht in Erfüllung gegangen war. Slowenien ist heute ein selbständiger und unabhängiger Staat.

Die Schlüsselwörter: Unabhängigkeit Sloweniens, jugoslawische Volksarmee, territoriale Verteidigung, Manöver Struktur der nationalen Verteidigung, Mai Urkunde.

KAZALO

POVZETEK	I
ZUSAMMENFASSUNG	II
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE	1
1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE	1
1.3 METODE DELA	1
1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE	2
2 POLITIČNE SPREMEMBE	3
2.1 SVET V LETU 1989	3
2.2 SPREMEMBE V EVROPI IN JUGOSLAVIJI	3
3 ČAS POMEMBNIH DOGODKOV V SLOVENIJI V LETU 1990	5
3.1 JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA NA SLOVENKIH TLEH	5
3.2 USTANOVITEV TERITORIALNE OBRAMBE	6
3.2.1 <i>Oborožitev teritorialne obrambe</i>	6
3.2.2 <i>Ukrepi JLA proti teritorialni obrambi</i>	7
3.2.3 <i>Razorožitev teritorialne obrambe</i>	7
3.2.4 <i>Grožnje in premiki vojske Jugoslovanske ljudske armade</i>	8
3.3 MANEVRSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE	9
4 VOJSKA SLOVENSKEGA NARODA IN NJEGOVE DRŽAVE	11
4.1 PROFESIONALIZACIJA VOJSKE	11
4.2 USTANOVITEV PRVIH SLOVENSКИH UČNIH CENTROV TO NA IGU IN PEKRAH	11
4.3 SPREMEMBE V TERITORIALNI OBRAMBI REPUBLIKE SLOVENIJE	12
5 RAZPAD JUGOSLAVIJE	13
5.1 USTANOVITEV PRVIH SLOVENSКИH STRANK	13
5.2 MAJNIŠKA DEKLARACIJA	14
5.3 PRVI OSAMOSVOJITVENI UKREPI	14
5.3.1 <i>Plebiscit o osamosvojitvi Slovenije</i>	15
5.4 POT V VOJNO V SLOVENIJI	15
5.5 V PRIČAKOVANJU OSAMOSVOJITVE	16
5.6 RAZGLASITEV SAMOSTOJNE IN NEODVISNE REPUBLIKE SLOVENIJE	17
6 VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO	19
6.1 PRVI PREMIKI JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADe	19
6.2 PRIPRAVLJENOST TERITORIALNE OBRAMBE	20
6.3 SESTAVA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADe V SLOVENIJI LETA 1991	20
6.4 PRIČETEK VOJNE ZA SLOVENIJO	21
6.4.1 <i>Potek osamosvojitvene vojne</i>	21
6.5 KONEC VOJNE ZA SLOVENIJO	28
6.5.1 <i>Število žrtev in zajete opreme JLA</i>	28
6.5.2 <i>Mednarodno priznavanje Slovenske države</i>	28
7 SLOVO JLA	31
8 ZAKLJUČEK	32
LITERATURA IN VIRI	33
SEZNAM SLIK	34

1 UVOD

Vojna za Slovenijo se je dejansko začela že 26. junija zjutraj z napadom enot JLA. Vojaška sila, ki je podcenjevala nasprotnika, je bila po svojem delovanju šablonska, zastarela in notranje razklana zaradi večnacionalne sestave. Napad na Slovenijo pa je na slovenski strani povezal ljudi in politiko v skupnem odporu. Slovenji je uspelo onemogočiti zvezne namene z dobro organiziranimi akcijami TO in slovenske milice, podprtimi analizami in informacijami o dogajanju v JLA, z odklopi elektrike in vode sovražnikovim vojašnicam, z obveščanjem svetovne javnosti o dogajanju v Sloveniji ter z diplomatsko dejavnostjo in drugimi ukrepi. Po desetih dneh vojne je ob pritisku evropskih držav prišlo do premirja.

1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE

V svoji zaključni nalogi bom opisoval obdobje, katero je bilo za naše ozemlje zelo pomembno. Slovenija si je v obdobju devetdesetih let priborila samostojnost in se odcepila od narodov, s katerimi je živela v skupni državi Jugoslaviji.

Da je Slovenija v desetdnevni vojni premagala številčnejšo in bolj oboroženo državno vojsko je pripomoglo veliko razlogov. Eden izmed glavnih razlogov je bil ta, da so se Slovenci pokazali za izredno homogen in domoljuben narod, ki je s svojo nacionalno pripadnostjo premagal Jugoslovansko ljudsko armado. Slovenija je pogumno nastopila in se povezovala proti zvezni državi in njeni oboroženi sili.

1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

Namen in cilj raziskave te naloge je analiza slovenske osamosvojitvene vojne ter oboroženih spopadov.

1.3 METODE DE LA

Za mojo nalogo sem si izbral metodo dela z dokumentacijo in literaturo, ki sem jo uporabil pri raziskavi ter si pomagal z različnimi analizami in članki sekundarnih virov (člankov, knjig, internetnih strani ...), jih preučil in uporabil pri svoji zaključni nalogi. V tretjem poglavju sem se poglobil v pomembne zgodovinske dogodke, ki so zaznamovali zelo velike in za Slovenijo pomembne odločitve in dogodke. V četrtem delu sem opisoval dogodke v letu 1990, ki so bili zapisani z velikimi črkami slovenstva.

1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Zaključna naloga je sestavljena iz osmih glavnih delov. V prvem uvodnem delu je razložen problem naloge, končni cilji in metoda dela zaključne naloge. V drugem delu opisujem zgodovinske dogodke v svetu, Evropi in Jugoslaviji. V tretjem delu so predstavljeni dogodki, ki so krojili korenite spremembe v »Jugoslaviji« tako političnega kot gospodarskega pomena. Četrty del je bil za slovenski narod zelo pomemben, saj se je začela prebujati vojska, ki je bila na slovenskih tleh, kjer se je »govorilo« slovensko. V petem delu se je začelo zares, besede so postale realnost, začeli so se že prvi resni osamosvojitveni ukrepi, ustanovitev prvih slovenskih strank ... V šestem delu je opisano, kako je Slovenija našla pravo pot, ki je vodila v suverenost Slovenije, vendar pa je prinesla tudi vojno. Sedmi del pa se nanaša na trenutke, ko je JLA zapuščala Slovenijo. V zaključku kot osmi del pa je narejen povzetek skozi celotno zaključno nalogo.

2 POLITIČNE SPREMEMBE

Politične spremembe konec osemdesetih let v Evropi in razpad Jugoslavije, so imele pomembne posledice tudi za Slovenijo. Proces proti četverici leta 1988 je bil zagotovo odločilen. Aretacija, sojenje in obsodba Janše, Zavrla, Borštnerja in Tasiča so v Sloveniji povzročili buren odziv javnosti. Dogodki so sledili zelo hitro (Herenberg 1996, str. 1096).

Majniška deklaracija, sprava v Kočevskem rogu, vrnitev miličnikov s Kosova v začetku leta 1990, so bila prva dejanja nepokorščine zveznim organom, večstrankarske volitve po 52-ih letih in volitev predsednika Predsedstva Republike Slovenije pa so le nekateri najpomembnejši dogodki tega obdobja.

Slovensko vodstvo je konec leta 1979 prvič jasno nakazalo nujnost sprememb. Nova gibanja in latentne politične alternative so začele ustvarjati vedno večji pritisk. Od leta 1982 sta razmišljanja o osamosvojitvi širili Nova revija in Mladina, na to temo so izhajala knjiga Branka Hofmana, Igorja Torkarja, Edvarda Kocbeka, Franceta Balantiča (Ivančič, 2006, str. 92).

2.1 SVET V LETU 1989

Za večina držav »ljudskih« demokracij je bilo leto 1989 prelomno. Spremenil se je politični in vojaški zemljevid vzhodne Evrope. Komunistični režimi so padali v nekaj tednih ali mesecu na Madžarskem, Poljskem, Češkoslovaškem. Leta 1990 je prišlo do nemirov v takratni Sovjetski zvezi, po 27-ih letih so iz zapora izpustili Nelsona Mandelo, Irak je napadel Kuvajt, zaradi česar pride kasneje do zalivske vojne. V Bolgariji je novembra z vrha partijske in državne oblasti brez posebnih zunanjih znamenj in napovedi odšel Todor Živkov, romunska vojska pa je za katoliški božič vsem svetu na očeh obračunala z zakoncema Ceausescu.

V NDR je padel Honeckerjev »socialistični« režim in po 28-ih letih končno tudi najbolj osovraženi simbol ločitve z Zahodnimi Nemci, berlinski zid. Na drugi celini, v Aziji, so bile sanje o demokraciji sredi Pekinga grobo poteptane s tanki.

Februarja je Sovjetska zveza umaknila iz Afganistana zadnje vojake. Mihail Gorbačov pa je dobil podporo za politične in gospodarske reforme. V ZDA je Ronalda Regana kot 41. predsednika nadomestil George Bush (Pesek, 2007, str. 15).

2.2 SPREMEMBE V EVROPI IN JUGOSLAVIJI

V osemdesetih letih 20. stoletja so se razpadni procesi komunističnega vzhoda silovito pospešili. Leta 1989 so se komunistični režimi podrli na Poljskem, Češkoslovaškem, Madžarskem, v Bolgariji, Romuniji, Nemški demokratični republiki (SV, 2006, str. 2).

Zaostrovala so se razmerja v Jugoslaviji. Septembra 1986 je bil objavljen Memorandum Srbske akademije znanosti in umetnosti, velikosrbski nacionalni program. Leta 1987 se je začel vzpon Slobodana Miloševića, leta 1988 so se začele serije srbskih mitingov, februarja 1989 so uvedli izredne razmere na Kosovu, marca 1989 so ukinili avtonomijo Kosova in Vojvodine.

V Jugoslaviji pride do zaostritev odnosov med republikam in do razdora najprej v ZKJ, nastajati začnejo različna gibanja civilne družbe in nove politične stranke, pojavijo se nemiri na Kosovu, stavke rudarjev in splošno nezadovoljstvo povsod po državi. Decembra 1989 je Srbija uvedla ekonomske ukrepe proti Sloveniji.

3 ČAS POMEMBNIH DOGODKOV V SLOVENIJI v letu 1990

Do pomembnih družbenih sprememb je prišlo tudi v Sloveniji. Leto se je pričelo z odhodom slovenske delegacije s 14. kongresa SKJ v Beogradu konec **januarja** in s tem se je v Sloveniji pričel proces sestopa ZKS z oblasti. **Februarja** so bili odpoklicani slovenski miličniki s Kosova. V **marcu** je bila dopolnjena zakonodaja na področju obrambnega sistema, ukinjeni so bili Komiteji, beseda »socialistična« se je črtala iz vseh dokumentov in organizirali so se protesti proti pošiljanju slovenskih nabornikov na služenje vojaškega roka v JLA v druge republike. **Aprila** so bile prve demokratične volitve, na katerih so izvolili večstrankarsko skupščino, imenovan je bil nov republiški izvršni svet (vlada) in izvolili so novo predsedstvo republike. V **maju** je bil izdan ukaz o odvzemu orožja teritorialni obrambi Slovenije in na srednjih šolah ter fakultetah je bil ukinjen predmet SLO in DS oz. obramboslovje. V **juniju** pride do odprtja zaprtega območja Kočevska reka in poizkusa sprave v Kočevskem rogu. **Julija** se sestanejo predstavniki vlade in generali JLA v zvezi z vojaškim proračunom in pošiljanjem nabornikov na služenje vojaškega roka. Kasneje istega meseca sprejme slovenska skupščina do teh vprašanj tudi uradna stališča. **Avgusta** se načrtuje projekt **Manevrske strukture narodne zaščite**, ki pomeni oborožene priprave na morebitno ogrožanje Slovenije z vojaško silo. V **septembru** sprejme skupščina ustavne amandmaje, ki imajo za posledico drugačne ureditve tudi na obrambnem področju. Zaradi tega kasneje v **oktobru** vojaška policija JLA zasede Republiški štab TO, oblikujejo se novi pokrajinski štabi TO in imenuje nove komandante TO, ki so pričeli z reorganizacijo TO Slovenije. **Novembra** pride do groženj JLA za ponovni odvzem orožja in nabornih evidenc po občinah ter napovedi po ukinitvi vseh enot, ki niso sestavni del JLA. V **decembru** se v Kočevski reki prvič postroji novo oblikovana brigada TO in konec leta je uspešno izveden plebiscit o osamosvojitvi Slovenije (Krajnc, 2001, str. 8).

3.1 JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA NA SLOVENKIH TLEH

Po ustavi je bila Jugoslovanska ljudska armada (v nadaljevanju JLA) skupna oborožena sila državljanov SFRJ. Imela je takrat najsodobnejšo oborožitev in opremo. Bila je najmočnejša sila na Balkanu, toda hkrati največja in najdražja državna institucija v Jugoslaviji. V strukturi častniškega kadra je bilo največ Srbov (63,2 odstotka), od skupnega števila zaposlenih v JLA je bilo 2,8 odstotka Slovencev. JLA je imela konec osemdesetih let močan vpliv in se je razglašala za hrbtenico političnega sistema. Bila je samozadostna, saj je imela svojo infrastrukturo in oskrbo. Ne glede na zakone se je vedla samovoljno in ni upoštevala vlade, skupščine in tudi ne predsedstva SFRJ, ki je bilo po ustavi (predsednik predsedstva) njen vrhovni poveljnik.

V vojaškem pogledu je bilo ozemlje Republike Slovenije podrejeno poveljstvu 5. vojaškega območja s sedežem v Zagrebu. JLA je bila leta 1990 v Sloveniji razdeljena na tri korpuse. Poveljeval mu je slovenec, generalpolkovnik Konrad Kolšek. Celotno 5. vojaško območje, ki je vključevalo še ti korpuse, nameščene na Hrvaškem, je v mirnodobnem času štelo 45.000 ljudi. Imelo je 1.160 tankov in oklepnih vozil, več kot 3.000 kosov artilerijskega orožja in več kot 500 kosov protiletalskega orožja (Kladnik, 2007, str. 24).

Do oblikovanja teh korpusov je prišlo šele v času, ko je postajala skupna usoda Jugoslavije vse bolj negotova. Napovedano ukinitve armadnega območja s poveljstvom v Ljubljani, ki je zajemalo slovensko ozemlje, je armadni vrh pojasnjeval s potrebami, ki jih narekujejo tako imenovana bojevališča.

Na ta način je bilo mogoče Slovenijo razdeliti v vojaškem smislu na več delov, pri čemer ni bilo več mogoče iz Ljubljane poveljevati vsem enotam na Slovenskem (Švajncer, 1993, str. 21).

3.2 USTANOVITEV TERITORIALNE OBRAMBE

Okupacija Češkoslovaške poleti 1968 je bila opozorilo tudi Jugoslaviji. Zato je bila jeseni tega leta po vseh jugoslovanskih republikah ustanovljena nova vojaška organizacija – teritorialna obramba. Glavi štab za splošni ljudski odbor v Sloveniji je bil ustanovljen 20. novembra 1968. Prvi poveljnik slovenske teritorialne obrambe je postal general Bojan Polak.

Ustanovitev teritorialne obrambe je bila tudi poskus zadostitve željam jugoslovanskih republik, zlasti Slovenije in Hrvaške, po vrnitvi vsaj delno samostojne vojaške organizacije. Slovenci so teritorialno obrambo sprejeli kot svojo vojsko (Švajncer, 1992, str. 12).

Na področju obrambnega sistema so intenzivno nadaljevali z reorganizacijo TO s kadrovske konsolidacijo, novim sistemom financiranja in usposabljanja ter načrtovanjem vojaških aktivnosti. TO, ki je bila organizirana na občinski in pokrajinski ravni, je postopno prišla pod pristojnost republike. Slovenija je za oborožitev in opremo TO namenila znatna sredstva.

TO se je 'nadaljevala' pod poveljstvom generala Rudolfa Hribernika - Svaruna. Glavni štab se je preimenoval v Republiški štab za TO, v občinah so bili formirani občinski štabi, conski štabi so se preimenovali v pokrajinske štabe za TO. Občinski in pokrajinski štabi so postali vojaško-strokovni štabi, oblikovane so bile brigade TO. V Sloveniji je bilo okoli 700 enot in štabov.

Naslednji korak so bile nove uniforme, ki so se razlikovale od uniform pripadnikov JLA, ter pridobitev učinkovitega orožja. Leta 1990 so začeli preizkušati nove, sodobnejše materiale. Razvijali so opremo – šotorke, spalne vreče, škornje. Orožje količinsko ni bilo obsežno, toda bilo je učinkovito (MGV). Razvoj nove, sodobnejše opreme, je vodil Tone Krkovič (Mikulič, 2005, str. 35).

3.2.1 Oborožitev teritorialne obrambe

Prvo orožje, ki ga je v svoje roke dobila slovenska TO je bilo prav tisto, ki ga Jugoslovanska ljudska armada (JLA) ni več potrebovala ali pa ga je imela preveč (med to orožje so spadale zlasti puške M48 kalibra 7.9 in sovjetske puške Mosin). Ker sodobnega orožja ni bilo mogoče dobiti, si je Slovenija pomagala sama.

Odločila se je za nakup 500 brzostrelk Ingram ter nekaj ostrostrelskih pušk, zaradi česar je nastal velik politični škandal. Kasneje so pridobili nove kose lahkega pehotnega orožja MGV iz domačega podjetja ORBIS. Iz tajnih skladišč so prerazporejali orožje in strelivo med pokrajinskimi in občinskimi štabi za TO (Švajncer, 1992b, str. 205).

Manjšo količino orožja so nameravali kupiti v tujini, na zahodu, kar je bilo v takratnih razmerah politično nedopustno dejanje, zato je ostrina reakcije pokazala, da Jugoslavija ne bo dopustila republiških vojsk in poizkusov, da bi se teritorialna obramba po republikah izmuznila strogemu nadzoru Beograda (Krajnc, 2007, str. 9).

Tabela 1: Pregled oborožitve TO v letu 1970

	Slovenija	Jugoslavija
Brzostrelke	4.842	63.681
Puške	27.466	308.371
Polavtomatske puške	4.917	45.028
Puškomitraljezi	2.066	23.324
Ročni raketometi	1.081	13.903
Minometi 60 in 62 mm	-	318
Netrzajni topovi	80	120
AP topovi	24	430

Vir: Slovenska vojska v službi domovine (2007, str. 18)

3.2.2 Ukrepi JLA proti teritorialni obrambi

V začetku sedemdesetih let se je med Jugoslavijo in Slovenijo, po obračunu z liberalizmom, pričelo obdobje, katero je pomenilo konec upanja, da bi teritorialna obramba vrnila Slovencem vojaško zavest. Začelo se je celo počasno, a vztrajno omejevanje razvoja teritorialne obrambe. Kljub temu je zlasti v Sloveniji dosegla zelo visoko raven organiziranosti, opremljenosti in učinkovitosti. Štabi in enote slovenske teritorialne obrambe so na vajah dobivali najvišje ocene.

V začetku osemdesetih let je bila organizacija zelo močna, v TO je bilo na različne načine vključenih že 4,5 % vsega slovenskega prebivalstva. Naloge TO so bile sprejem prvega strateškega udarca sovražnika, kontrola ozemlja in oborožen odpor na začasno zasedenem ozemlju. Oborožitev je bila še vedno samo lahka pehotna (Švajnc, 1992b, str. 205).

Leta 1980 se je že pojavil prvi opaznejši strah, ki ga je povzročila TO: iz zveznega sekretariata je prišel ukaz po prenehanju formiranja velikih enot TO. Vedno več je bilo podrejanja armad TO poveljstvom JLA, kar se je formalno kazalo v preimenovanju Generalštaba JLA v Generalštab oboroženih sil. Teritorialna obramba je bila formalno postavljena pod Generalštab v Beogradu. Po letu 1987 je začela nastajati doktrina o teritorialni obrambi, ki naj bi po preizkušnji v veljavo prišla januarja 1992.

Pripadniki TO pa tudi prebivalstvo so videli teritorialno obrambo slovensko, v vseh stikih so uporabljali slovenski jezik. Pri tem pa je prišlo do trenj. Oficirji JLA so uporabljali le srbski jezik. Razlika med teritorialci in oficirji JLA pa se je kazala tudi v uniformah. Teritorialne so bile slabše in bolj neurejene od oficirskih.

3.2.3 Razorožitev teritorialne obrambe

Po zmagi demokratskih strank v Sloveniji, leta 1990, je centralna oblast v Beogradu ukazala razorožitev TO Slovenije, vendar ukaza v Sloveniji niso v celoti upoštevali. Veliko orožja je takrat izginilo iz skladišč, katerega so kasneje uporabili pri ustanavljanju prvih enot SV.

8. januarja je predsedstvo SFRJ, na pobudo zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, razpravljalo o varnostnih razmerah v Jugoslaviji in ugotovilo, da v večjih delih države iz drugih držav skrivaj uvažajo orožje ter ga delijo občanom po narodni in politični pripadnosti. Nekaj dni po konstituiranju nove oblasti v Sloveniji je general Hočevar, komandant TO Slovenije, po nalogu Beograda izdal ukaz, s katerim naj bi se pobralo vse orožje TO v Sloveniji in odpeljalo na »čuvanje« v vojašnice JLA (Kranjc, 2001, str. 9).

Prav zaradi tega je bil sprejet ukaz da se morajo v roku desetih dni razorožiti vsi oboroženi odredi, ki niso v sestavi JLA oz. organov za notranje zadeve in katerih organizacija ni urejena v skladu z zveznimi predpisi. Po tem ukazu bi morale vse osebe, ki imajo orožje, strelivo in druga borbena sredstva, ta vrniti najbližji enoti JLA, sicer bi se morale zagovarjati pred sodiščem.

Ukaz o oddaji orožja je bil napisan tako splošno, da si ga je bilo mogoče različno razlagati. Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je takoj izdal sporočilo za javnost v katerem opisuje, da je TO Republike Slovenije organizirana v skladu z zveznimi in republiški predpisi ter da se ukaz predsedstva SFRJ v nobenem delu ne more nanašati na štabe, enote, zavode in posamezne pripadnike TO.

Na odvzem orožja teritorialni obrambi se je slovenska javnost burno odzvala. Svoje proteste je večina občinskih skupščin poslala državnim organom. To je storilo tudi mnogo posameznikov, ki so preko sredstev obveščanja obsojali takšno ravnanje.

Večina občin je ukaz izpolnila. V štabih, kjer so bili na čelu oficirji JLA, pri predaji ni prišlo do zapletov. Akcija ni bila ogrožena, saj za predajo ni vedelo niti slovensko republiško vodstvo. Pogum so pokazali najbolj zavedni posamezniki v TO in se uprli ukazu, najbolj izrazito v gorenjski in zahodnoštajerski pokrajini. Zdaj je postalo jasno, kdo podpira demokratično Slovenijo ter kdo stoji na strani JLA in podpira njeno velikosrbsko diktaturo (Švajncer, 1992b, str. 206).

Aktivni oficirji JLA, zaposleni v TO, ki so bili na ključnih položajih, so zahtevali brezpogojno oddajo orožja. Kljub veliki verjetnosti, da bo imelo neizpolnjevanje ukaza hude posledice, so se mnogi odločili, da orožja ne oddajo. Dodatna težava je bila, ker tudi republiško vodstvo ni bilo seznanjeno z oddajo orožja, na republiški ravni pa je v tistih dneh potekala zamenjava vlade.

Po dveh dneh negotovosti je republiški sekretar za ljudsko obrambo poslal občinam brzojavko o ustavitvi oddaje orožja. Kljub temu je bila teritorialna obramba RS že večinoma razorožena (Švajncer, 1992a, str. 17).

3.2.4 Grožnje in premiki vojske Jugoslovanske ljudske armade

Do ponovnih zapletov je prišlo, ko je potekel rok za oddajo orožja. Močno so se zaostрили odnosi povsod po državi, predvsem na Hrvaškem, kjer so v Zagrebu na vseh pomembnih točkah razporedili enote specialne policije s preprečitvijo morebitnih intervencij JLA. Takrat je JLA javno obtožila Hrvaško za organizirano zaroto ter javnosti pokazala zmontiran propagandni vojaško-vohunski film, katerega namen je bil prikazati zaroto, ilegalni uvoz orožja in oboroževanje paravojaških formacij.

JLA je v nasprotju z zakonom in brez vednosti pristojnih upravnih organov začela direktno klicati rezerviste na vojaške vaje, zato je Republika Slovenija javno obveščala vojaške obveznike, da se niso dolžni odzvati takšnim pozivom.

Ocene vojaško političnih analitikov, ob morebitnem napadu razcepitve JLA, zaradi same sestave pripadnikov več narodov, so se uresničile. Prav zaradi tega je zvezni sekretariat za narodno obrambo v vse vojašnice poslal v branje dokument z naslovom Informacija o aktualni situaciji v svetu in državi ter o neposrednih nalogah JLA, ki je med drugim opredeljeval potrebo po ohranitvi enotnosti vojske in vlogo Zveze komunistov (gibanje za Jugoslavijo, ki naj bi tudi v prihodnje zagotavljala federativno socialistično ureditev države).

Na Hrvaškem je zaradi večjih premikov JLA in konfliktov med srbskim in hrvaškim prebivalstvom, predvsem na Kninski krajini, prišlo do vznemirjanja tudi v Sloveniji, saj je bilo v nekaterih vojašnicah opaziti nenavadno živahnost pri premikih enot in opreme. V Sloveniji je bilo v tem času 22.000 pripadnikov JLA, od tega 4.000 aktivnih starešin, od katerih je bilo le 20 odstotkov Slovencev.

3.3 MANEVRSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE

Manevrska struktura narodne zaščite (kratica MSNZ) je bila slovenska paravojaška organizacija, katere osnovni namen oblikovanja je bil varstvo ukrepov nastajajoče slovenske države.

Že leta 1988 je bila izpeljana reorganizacija JLA, v Ljubljani je bilo ukinjeno armadno poveljstvo, 5. vojaško območje pa je bilo v Zagrebu.

MSNZ je bila ena izmed najbolj organiziranih in konspirativnih akcij v Sloveniji v novejšem obdobju. Bila je oborožena vojaška formacija enot in štabov, v katero je bilo razporejenih približno 22 000 pripadnikov rezervne sestave TO.

Njena organizacija je bila celo tako dobro izvedena, da bi lahko že prej kot v treh mesecih, po odvzemu orožja slovenski teritorialni obrambi branila Slovenijo pred oboroženim napadom (Mikulič, 2006, str. 23).

Glavni vzrok za nastanek te organizacije je bilo zavarovanje ukrepov nastajajoče slovenske države, ki jo je ogrožala JLA. Temeljni vojni načrt je bil preprost: ob oboroženem posegu JLA bi pripadniki MSNZ morali zavarovati ključne objekte, hkrati pa s hitrimi napadi na skladišča orožja in vojaške opreme zagotoviti orožje za morebiten vpoklic popolnih formacij TO. Projekt MSNZ je bila tajna vzpostavitev poveljstev in štabov, lojalnih slovenskih oblasti ter zametek slovenske vojske, ki so jo imenovali Vojska Republike Slovenije (VRS).

V zakonski opredelitvi narodne zaščite, ki je bila v Sloveniji na lokalni ravni zelo dobro organizirana, so videli odlično rešitev. Na republiški ravni so vso akcijo, ki se je imenovala Manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ), uspešno in v popolni tajnosti vodili Igor Bavčar, Janez Janša, Tone Krkovič in Vinko Beznik. V vseh takratnih trinajstih pokrajinah so pridobili sodelavce in jih imenovali za načelnike narodne zaščite, z nalogo organizirati oborožene udarne skupine in jurišne odrede, prilagojene potrebam okolja in razpoložljivemu orožju, ki so ga ob sodelovanju predstavnikov policije prevažali iz Gotenice po vsej Sloveniji ali pa iz svojih skladišč premeščali na tajne lokacije. Ta organizacija se je piramidno organizirala do ravni občin, kjer so načrtovali popolnitev novo nastalih enot predvsem izmed preverjenih in usposobljenih rezervistov – teritorialcev in pripravili načrte za morebitno obrambno delovanje.

Za načrt organiziranosti odpora na republiški ravni so vedeli le še Milan Kučan, Lojze Peterle in Franc Bučar, kasneje pa so bili s tem seznanjeni tudi predsedniki občinskih skupščin. Tako je MSNZ predstavljala prehodno rešitev za čas do jeseni 1990, ko so se uredile organizacijske in kadrovske zadeve v TO.

To je bil projekt **Manevrske strukture narodne zaščite**. V strogi tajnosti je bilo potrebno organizirati obrambne sile, ki bi skupaj z milico vojaško zavarovale demokratične spremembe v Sloveniji. Začelo se je obdobje, ki za mnoge, ki so bili vključeni v MSNZ, ni bilo lahko. Marsikdo je bil dopoldne na delovnem mestu, ponoči pa je opravljal različne naloge, pogosto zelo tvegane in naporene.

4 VOJSKA SLOVENSKEGA NARODA IN NJEGOVE DRŽAVE

S prvimi povojnimi večstrankarskimi volitvami spomladi 1990 se je Slovenija odločila za svojo pot demokracije in samostojnosti. V novi vladi je postal republiški sekretar za ljudsko obrambo diplomirani obramboslovec Janez Janša, izjemno sposoben strateg in organizator, zato tudi dejanski ustanovitelj nove slovenske vojske in kasneje voditelj v vojni za slovensko svobodo in samostojnost leta 1991 (Švajncer, 1992, str. 13).

4.1 PROFESIONALIZACIJA VOJSKE

Med pripravami na osamosvojitvev in oblikovanje državnosti je bilo treba pripraviti in sprejeti tudi celostni varnostni koncept. Ob tem so bili nekateri v dilemi, ali varnost Slovenije v prihodnje zagotavljati z vojsko ali brez nje, kajti zamisel o demilitarizaciji je bila v nekaterih civilnih združenjih in političnih strankah zelo navzoča.

Iz predloga koncepta prihodnje slovenske vojske je bilo razbrati, da bo vsaj toliko profesionalna, kot je bila JLA oz. da bo delež profesionalizacije še večji, saj naj bi naloge poleg oficirjev in podoficirjev poklicno opravljali tudi inštruktorji in mnogi vojaki. Raziskava je opozorila na vlogo poklicnega kadra v sodobnih vojskah in tudi na individualno ter družbeno prevrednotenje vojaškega poklica. Zato je bilo precej raziskave namenjene novim tipom organizacije vojaštva in pojmovanju vojaškega poklica v prihodnji SV, ki naj bi bila predvsem drugačna.

Proučevale pa so se tudi možnosti pridobivanja kadra iz JLA, rezervne sestave (TO) in civilnih poklicev. Opredeljevala se je tudi prihodnja organizacija, ki je za začetek predvidevala manjše profesionalno jedro, večjo rezervo, dobre materialne pogoje s sodobno oborožitvijo, uveljavitev demokratičnih pravil službenih odnosov in slovenskega vojaškega jezika ter uporabo sodobne informacijske tehnologije.

Raziskava je opredelila tudi vlogo poklica oficirja kot voditelja, pri čemer v tej podobi prevladujejo lastnosti oficirja kot tradicionalnega poveljnika in sodobnega menedžerja. Opredelila ga je kot oficirja, kateri pri svojem delu upošteva predvsem strokovna merila poklica, je splošno razgledan in svoj ugled utemeljuje z znanjem, je psihično stabilen, samozavesten, odločilen in samostojen pri odločanju in ni privrženec aktivnosti zunaj vojašnice (Krajnc, 2007, str. 26).

4.2 USTANOVITEV PRVIH SLOVENSКИH UČNIH CENTROV TO NA IGU IN PEKRAH

Demos je 2. marca 1990 na tiskovni konferenci predstavil pobudo za ustanovitev slovenske vojske. V Kočevski Reki je bil v ponedeljek, 17. decembra 1990, mrzel zimski dan, vendar je bil to poseben dan.

Dogajalo se je nekaj, kar je pomembno vplivalo na poznejši potek dogodkov, nekaj, kar je korenito poseglo v novejšo zgodovino slovenskega naroda, v uresničitev tisočletnega sna o samostojni slovenski državi. Tega dne je bila v Kočevski Reki prvič postrojena specialna brigada MORiS. Odkrite grožnje JLA so pripadnike brigade le še bolj spodbudile, jih navdale s ponosom, da so se zavedali, da se rojeva nova slovenska vojska (SV, 2006, str. 6).

Z ustanovitvijo učnih centrov TO na Igu pri Ljubljani in v Pekrah pri Mariboru, je slovenski narod prvič v zgodovini dobil svoje mirnodobne vojake.

Pod vodstvom polkovnika Bogdana Koprivnika je jeseni 1990 sprejela nalogo, da pripravi projekt služenja vojaškega roka v Sloveniji. Izbrani sta bili dve lokaciji, in sicer v Pekrah pri Mariboru in Ig pri Ljubljani. Prav tako so potekale priprave novih uniform in oznak. Posebna pozornost je bila namenjena zagotavljanju materialnih pogojev, kadrovanju, pripravi učnih programov in ureditvi zakonskih predpisov za izvajanje predvidenega usposabljanja.

Aprila 1991 se je v Poljčah na Gorenjskem začel tečaj za prve poveljnike oddelkov, vodov in čet v novih učnih centrih za teritorialno obrambo Republike Slovenije, 15. maja pa so prišli že prvi vojaki.

V učni center na Igu pri Ljubljani je prišlo 180 nabornikov, v Pekre pri Mariboru pa 120. Vojaški rok so služili v posodobljenih vojašnicah, vzpostavljeni so bili dobri odnosi in ustvarjeni temelji, na katerih so gradili spoštovanje vojaške osebnosti. Prvi mirnodobni vojaki so domovini prisegli 2. junija 1990.

4.3 SPREMEMBE V TERITORIALNI OBRAMBI REPUBLIKE SLOVENIJE

Septembra leta 1990 je prišlo do popolnega preloma med Republiko Slovenijo in Republiškim štabom za teritorialno obrambo pod poveljstvom generala Ivana Hočevarja. Kot vršilec dolžnosti je za načelnika RŠTO bil imenovan major Janez Slapar, častnik z dolgoletnimi izkušnjami z delom v teritorialni obrambi. V novem republiškem štabu je zbral krog sodelavcev, ki so bili pripravljene organizirati in voditi teritorialno obrambo Republike Slovenije kot vojsko slovenskega naroda in njegove države.

V Republiškem štabu teritorialne obrambe je bil ustanovljen poseben sektor za razvoj teritorialne obrambe. Naloga le tega je bila opredelitev nove slovenske vojske od organiziranosti do oborožitve, opreme in odnosov.

Novo teritorialno obrambo kot prvo stalno vojsko je bilo treba zasnovati skoraj iz nič, saj prejšnja teritorialna obramba ni poznala vojakov na služenju vojaškega roka in ni imela svojih vojašnic, uniform, oznak in ustreznih pravil.

Že v decembru 1990 se je uveljavil novi znak samostojne teritorialne obrambe Republike Slovenije, izdelane so bile nove uniforme, sprejete nove oznake činov. Januarja 1991 je sektor za razvoj teritorialne obrambe skupaj z republiškim štabom in drugimi deli Republike Slovenije začel pripravljati prvo poskusno služenje vojaškega roka v teritorialni obrambi Republike Slovenije.

Aprila 1991 se je začel v Poljčah tečaj za vodstvo, častnike in inštruktorje prvih dveh učnih centrov, že v maju pa se je začelo usposabljanje 180 vojaških obveznikov v učnem centru Ig pri Ljubljani in 120 v učnem centru Pekre pri Mariboru.

Prvi vojaki pa so slovenski državi prisegli 2. junija 1991. To so bili prvi mirnodobni vojaki v zgodovini slovenskega naroda. Stoletne sanje so se uresničile (Švajncer, 1992, str. 14).

5 RAZPAD JUGOSLAVIJE

K razpadu Jugoslavije je bistveno prispeval nastop velikosrbskih sil s Slobodanom Miloševićem na čelu. Ideja o veliki Srbiji in o obračunu z drugače mislečimi je imela zagovornike tudi v vrhu armade, čeprav je velik del oficirjev JLA ob pripravah na obračun dolgo verjel, da gre za obrambo jugoslovanske ideje o enakopravnosti narodov.

V letih 1988 in 1989 so nastale prve opozicijske **politične stranke**, ki so v **majniški deklaraciji** leta 1989 zahtevale suvereno državo slovenskega naroda. Aprila 1990 so bile v Sloveniji prve demokratične volitve, na katerih je zmagala opozicija, združena v DEMOS. 23. decembra istega leta se je na plebiscitu več kot 88 odstotkov volivcev odločilo za samostojno in neodvisno Slovenijo.

5.1 USTANOVITEV PRVIH SLOVENSkih STRANK

V Sloveniji so bile ustanovljene stranke; kot prva, maja 1988 ustanovljena nova politična stranka Slovenska kmečka zveza, sledile so ji Slovenska demokratična in Socialdemokratska zveza (1989), Slovenski krščanski demokrati in Zeleni Slovenije, prvi alternativni sindikati (1990), Slovenska nacionalna stranka in Demokratična stranka upokojencev (1991). V stranke so se pretvorile tudi Socialistična zveza delovnega ljudstva (SZDL), Zveza komunistov Slovenije (ZKS) in Zveza socialistične mladine Slovenije (ZSMS) (Ivančič, 2006, str. 93).

Za člana predsedstva SFRJ je bil 2. 4. 1989 izvoljen dr. Janez Drnovšek. Spomladi 1989 je slovenska uradna stranka predstavila Temeljno listino Slovenije (predstavljena 22. 6. 1989), v kateri je pristajala na federativno in demokratično preurejeno jugoslovansko državo, opozicijska stran je predstavila Majniško deklaracijo (8. 5. 1989), v kateri je zahtevala suvereno slovensko državo in svobodno odločanje o zunanjih povezavah (konfederacija) (Prunk, 1996, str. 177).

Skupščina Republike Slovenije je 27. 9. 1989 sprejela dopolnila k ustavi, ki so govorila o suverenosti nad svojim bogastvom in lastnem poveljevanju svojim oboroženim silam v miru. Zasedanja se je udeležil tudi sam predsednik predsedstva SFRJ, dr. Janez Drnovšek. Vse to je kazalo na to, kakšno je razpoloženje v Sloveniji ter da se morajo Slovenci rešiti vpliva manj razvitih narodov in da mora Slovenija začeti sama odločati na narodnogospodarskem, političnem in kulturnem področju (Prunk, 1996, str. 179).

Opozicijske stranke so se 4. 12. 1989 povezale v koalicijo Demos, katero je vodil Jože Pučnik. Slovenski komunisti so 22. 1. 1990 zapustili izredni kongres Zveze komunistov Jugoslavije (ZKJ) zaradi velikosrbskih teženj, ki so prevladovala v ZKJ.

Pretrgana je bila pomembna vez Slovencev s federativno Jugoslavijo. Večstrankarske volitve aprila 1990 so prinesle zmago demokratični opoziciji, ki je dobila 54% glasov in postavila novo vlado. Vlado je sestavil predsednik najmočnejše opozicijske stranke in sicer stranke Slovenski krščanski demokrati, Lojze Peterle. Predsednik predsedstva je postal Milan Kučan (Punk, 1996, str. 180).

5.2 MAJNIŠKA DEKLARACIJA

Na protestnem zborovanju zaradi druge aretacije Janeza Janše je pisatelj Tone Pavček 8. maja 1989 prebral Majniško deklaracijo. Deklaracijo so podpisali Društvo slovenskih pisateljev, Slovenska demokratska zveza, Slovensko krščansko socialno gibanje in Socialdemokratska zveza Slovenije. Zahteve, izražene v Majniški deklaraciji, so postale temeljni program nastajajočih strank demokratične opozicije.

Osnovne točke Majniške deklaracije so bile:

- zahteva po suvereni državi slovenskega naroda,
- zahteva po samostojnem odločanju o povezavah z južnoslovanskimi narodi in drugimi narodi v okviru prenovljene Evrope,
- zahteva po spoštovanju človekovih pravic in svoboščin, vključno s političnim pluralizmom,
- zahteva po taki družbeni ureditvi, ki bo zagotavljala duhovno in gmotno blaginjo slovenskim državljanom.

Uradne oblasti so na razglasitev skušale odgovoriti z delno alternativnim programom (t.i. Temeljno listino Slovenije, objavljeno 22. junija; ta je še zagovarjala jugoslovansko državo, vendar pod pogojem, da bo dejansko federativna in demokratična). Nastajajoče opozicijske stranke, zlasti Zbor za ustavo, pa so zagovarjale doslednejše določbe o političnem pluralizmu in gospodarski suverenosti.

Slovenske oblasti pa so odločno prepovedale miting resnice, ki je bil napovedan za 1. december 1989, s katerim so srbski nacionalisti hoteli zrušiti slovensko oblast.

5.3 PRVI OSAMOSVOJITVENI UKREPI

Slovenski komunisti so 20.1.1990, potem ko niso upoštevali nobene od njihovih pobud, zapustili 14. kongres ZKJ, ki je tako dokončno razpadla. Vrhunec sporov so dosegli, ko je zaradi slovenske podpore kosovskim Albancem na zboru v Cankarjevem domu januarja 1989, Srbija napovedala Sloveniji gospodarsko blokado. Marca 1990 je Slovenija razglasila gospodarsko samostojnost.

Na parlamentarnih volitvah je s 126-imi poslanskimi sedeži proti 240 zmagala organizirana opozicija-DEMOS, ki jo je sestavljala večina opozicijskih strank. Predsednik skupščine je postal France Bučar, vlado je sestavil krščanski demokrat Lojze Petrlje.

Slovenska skupščina se je začela ukvarjati z osamosvojitveno zakonodajo že julija 1990. Tedaj je bila sprejeta Deklaracija o suverenosti Republike Slovenije, ki je določala enoletni rok za sprejetje ustave in postopke ugotavljanja, kateri zvezni zakoni v Sloveniji ne veljajo več; odpravila je tudi slovensko delegacijo v zveznem zboru skupščine SFRJ. Še pred prvimi večstrankarskimi volitvami (7. marca) so bila sprejeta dopolnila k slovenski ustavi; iz imena republike je bila črtana beseda »socialistična«, z deklaracijo o urejanju razmerij, ki imajo splošen pomen za Slovenijo, pa je bila načelno razglašena samostojnost na gospodarskem področju.

Novi zakoni so dajali Sloveniji izključne pristojnosti pri določanju vojaškega roka in poveljevanja v teritorialni obrambi. Zvezni organi so terjali, naj Slovenija te zakone prekliče.

5.3.1 Plebiscit o osamosvojitvi Slovenije

Osnutek zakona je izzval številne polemike, zlasti glede relativne ali absolutne večine, ki naj bi zagotavljala uspeh plebiscita. Končno so se stranke dogovorile za absolutno večino. Vprašanje na plebiscitnem lističu se je glasilo: «Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?»

Plebiscit je bil 23. decembra, rezultati pa so bili uradno razglašeni 26. decembra. Glasovanja se je udeležilo 93,2% volilnih upravičencev; za samostojnost je glasovalo 88,2% vseh volivcev. Po zakonu naj bi bila odločitev uresničena v šestih mesecih.

Osamosvojitve je slovensko ljudstvo potrdilo z absolutno večino na referendumu, s katerim se je jasno izrazila ljudska volja. Celotna tedanja politika je pozabila nasprotja in se združila ter postavila državni interes na prvo mesto. Na žalost je bilo obdobje osamosvojitve edinstveno glede enotnosti v politiki, ki se v današnjih dneh ne kaže več. Vendar se z odločitvijo slovenskega naroda ni strinjala preostala Jugoslavija, zlasti Srbija in JLA.

Še pred plebiscitom je skupščina objavila tudi Deklaracijo o spoštovanju temeljnih konvencij Sveta Evrope, sprejela pa je tudi Izjavo o dobrih namerah (6. decembra 1990). Slovenska oblast je začela tudi diplomatsko akcijo, s katero je skušala drugim republikam in svetu pojasniti svoje motive pri osamosvajanju. Zagovarjala je tezo o združitvi in ne odcepitvi; v začetku 1991 je organizirala srečanja z vodstvi vseh republik, v katerih je predstavila bodočo ureditev medsebojnih odnosov.

Slovenci so iz temeljnega konflikta v Jugoslaviji, med totalitarističnim in demokratičnim konceptom prihodnosti, iskali izhod. Ker so se zavedali, da lahko proces razpadanja Jugoslavije zaide na pota velikega nasilja in vojne, so Slovenci predlagali različne formule mirne rešitve. Najprej reformo federativne zgradbe države, potem konfederativno ureditev kot možno prehodno obdobje in na koncu predlog za združitve Jugoslavije po mirni poti. Vsi slovenski predlogi so bili arogantno zavrnjeni in tako se je zgodila samostojna Slovenija, utemeljena s plebiscitno voljo ljudi.

5.4 POT V VOJNO V SLOVENIJI

Napetosti med Slovenijo in JLA so se v osemdesetih letih stopnjevale in dosegle vrh leta 1988 s procesom proti četverici, kjer je vojaško sodišče sodilo trem slovenskim civilistom in zastavniku zaradi domnevne izdaje vojaške skrivnosti o razformiranju ljubljanskega armadnega območja in njegovo priključitev zagrebškemu. JLA je prvič oboroženo nastopila proti slovenski teritorialni obrambi oktobra 1990, ko je zasedla Republiški štab teritorialne obrambe v Ljubljani, maja 1991 pa z incidentom v Pekrah, kjer so se šolali slovenski vojaški obvezniki v TO.

Oborožen nastop proti demokratičnim spremembam v Sloveniji in na Hrvaškem je JLA začela pripravljati že po večstrankarskih volitvah maja 1990 in sicer z odvzemom večine orožja teritorialni obrambi.

Do vojne za Slovenijo je prišlo zaradi nasprotovanja slovenskim težnjam po decentralizaciji in demokratizaciji. Ker so bili predlogi SR Slovenije po drugačni ureditvi odnosov zavrnjeni in ker se je velikosrbski pritisk nenehno stopnjeval, najprej na Kosovu in nato vedno bolj

grozeče tudi v drugih delih Jugoslavije, se je decembra 1990 na referendumu velika večina prebivalcev Slovenije odločila za samostojno in neodvisno državo.

5.5 V PRIČAKOVANJU OSAMOSVOJITVE

Slovenija je spomladi in poleti leta 1991 preživljala najtežje trenutke svojega boja za neodvisnost.

Razglasitev samostojne države je Slovenija pripravljala tudi s krepitvijo svojih oboroženih sil - teritorialne obrambe in policije. Slovenska skupščina je 28. septembra 1990 sprejela ustavno dopolnilo, ki je določalo, da je v miru in izrednih razmerah pristojnost nad teritorialno obrambo prenesena na predsedstvo RS. Predsedstvo, ki ga je tedaj in med vojno vodil Milan Kučan, je takoj imenovalo vodstvo novega RŠTO z Janezom Slaparjem na čelu. Predsedstvo RS je 18. marca 1991 v vedno bolj zaostrenih razmerah ustanovilo Operativno koordinacijsko telo za primer izrednih razmer, ki sta ga vodila Igor Bavčar in Janez Janša.

V juniju so se odnosi v Jugoslaviji še vedno zaostrovali. Tujina podpira politiko reform predsednika ZIS Anteja Markovića, ki obišče tudi Slovenijo. Po dogodkih v Mariboru v maju, je nastopilo navidezno mirovanje JLA, nadaljevali pa so se politični pritiski zveznih organov za spoštovanje vseh zveznih predpisov, še zlasti s področja obrambe. V Sloveniji je prihajalo zaradi občasnih preprirov med politiki v skupščini do vtisa, da Slovenija še ni na vseh področjih dovolj pripravljena za osamosvojitve. Vsi ti prepiri, dvomi, strankarska prepričevanja, pritiski tujine itd. so negotovo vplivali tudi na bojno moralo enot TO, ki so bile v tem času na usposabljanju in v pripravljenosti za morebitno delovanje (Vojna za Slovenijo, 1991, str. 40).

Slika 1: Osrednja slovesnost ob razglasitvi samostojnosti Slovenije 26. junija 1991 na ljubljanskem Trgu republike (foto: Urad vlade za informiranje/arhiv Salomon 2000)

Vir: www.sta.si/svz/index.php?id=5

Na slavnostni seji slovenske skupščine, ki je bila 25. 6. 1991, je njen predsednik France Bučar razglasil samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo. Neodvisnost Slovenije je bila razglašena na podlagi ustavnega zakona, ki je določal, da bo Slovenija ohranila svojega predstavnika v zveznem predsedstvu, hkrati pa je omogočal, da lahko JLA do 31. decembra 1993 ostane na ozemlju Slovenije.

Odločen odpor pripadnikov centra in odziv Mariborčanov sta armadne načrte preprečila. Slovenska skupščina je ustavni zakon o samostojnosti sprejela 25. junija 1991, na mejnih prehodih so bile jugoslovanske table in zastave zamenjane s slovenskimi in postavljeni mejni prehodi proti Hrvaški. Isti večer se je v Beogradu sestal Zvezni izvršni svet. Sprejel je odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji, s čimer sta imeli JLA in zvezna policija odprto pot za oborožen nastop proti Sloveniji.

Druga polovica junija je v Slovenijo prispela večja količina vojaških komunikacijskih sredstev ter večja količina orožja in streliva za potrebe novo oblikovanih enot TO. Konec junija je Skupščina RS polemično razpravljala o novih državnih simbolih in jih nato kljub mnogim pomislekom tudi sprejela (Kladnik, 2007, str. 26).

5.6 RAZGLASITEV SAMOSTOJNE IN NEODVISNE REPUBLIKE SLOVENIJE

25. junija 1991 je slovenski parlament sprejel ustavni zakon za uresničitev Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, zakon o grbu in zastavi, Deklaracijo o neodvisnosti in več zakonov, s katerimi je Slovenija prevzela prejšnje pristojnosti federacije na svojem ozemlju (SV, 2006, str. 8).

26. junija ob 21.15 uri se je pred poslopjem slovenskega parlamenta na Trgu republike v Ljubljani začela slovesnost ob razglasitvi samostojne in neodvisne Republike Slovenije. Na slovesnosti so bile sanje veselja dovoljene kljub vedenju, da bodo za ohranitev samostojnosti potrebni veliki napor, vključno z uporabo orožja. To so dala vedeti vojaška letala Jugoslovanske armade, ki so neposredno pred slovesnostjo preletela Ljubljano (Kladnik, 2007, str. 26).

Ob prisotnosti vsega političnega vrha ter številnih tujih in domačih gostov je predsednik Milan Kučan najprej pregledal častno stražo bodoče slovenske vojske, zatem pa je začel svoj slavnostni govor z besedami:

»Z rojstvom dobi človek pravico do sanj. Z delom dobi pravico, da zbližuje življenje in sanje. Mi smo včeraj povezali oboje: zase, za mnoge rodove Slovencev, ki so davno nekoč sanjali te iste sanje in za prihodnje rodove, ko bodo na teh sanjah gradili nov svet.

Od včeraj imamo Slovenci svojo državo. Od včeraj živi večinski del slovenskega naroda v lastni, samostojni in neodvisni državi. Zamejci od Trsta, Gorice in Benečije, preko Koroške in Porabja, kamor jih je zamejila z nami trda zgodovina in rojaki, raztreseni po vsem svetu, imajo zdaj v Republiki Sloveniji svojo matično domovino in oporo.

Zmogli smo, ker je bila naša vera trdna in ker ni bilo zle misli v naših dejanjih.

Hvala vam za to, dragi rojaki.

Nocoj so dovoljene sanje. Jutri je nov dan.«

Iz govora predsednika Predsedstva Republike Slovenije Milana Kučana na slovesnosti ob razglasitvi samostojnosti Republike Slovenije (Stele, 1991, str. 34)

Z razglasitvijo neodvisnosti Slovenije se ni strinjala jugoslovanska vlada in jo je poskušala preprečiti z akcijo jugoslovanske armade.

JA v Sloveniji je v noči razglasitve slovenske neodvisnosti začela zasedati mejne prehode Slovenije, s čimer bi Slovenijo odrezala od sveta in jo zadržala v Jugoslaviji.

Bili so še tajni načrti za spremembo režima v Sloveniji. Slovensko vodstvo je na dejanje JA odgovorilo z akcijo slovenske teritorialne obrambe in policije, ki sta začeli blokirati in napadati enote JA. Odporu proti JA, ki jo je slovensko vodstvo razglasilo za sovražno silo, se je množično spontano pridruževalo slovensko prebivalstvo.

Glavni oboroženi sili Slovenije sta bili teritorialna obramba in policija. Pomembne naloge pri varovanju življenj in dobrin so imele Civilna zaščita ter kriminalistična služba in VIS.

6 VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO

Republika Slovenija je že med pripravami na osamosvojitve in odcepitev naredila celostne načrte za obrambo. Izvajala je številne aktivnosti, operjane proti JLA in nadzorovala ter spremljala vse njene dejavnosti na ozemlju Republike Slovenije. Tako je v smeri proti Hrvaški vzpostavila 22 kontrolnih točk. Razdelila je ukrepe celotnega obveščevalnega dela in okrepila obstoječo državno mejo, kar je pomenilo vzpostavitev nove meje s Hrvaško. Razdelila je načrt blokade vojaških objektov in namestitve ovir ter napravila nove načrte za mobilizacijo. Podrobno je načrtovala sodelovanje med teritorialno obrambo in organi MNZ, zlasti naloge in obveznosti narodne zaščite, z načrti pa so bili predvideni tudi postopki v delovnih organizacijah in drugih organih ter ustanovah. Tako je bil določen kontingent sil vedno pripravljen na bojno delovanje (Kolšek, 2001, str. 165).

Slika 2: JLA je skušala zasesti vse mejne prehode v Sloveniji. Foto: arhiv CVZD

Vir: <http://www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/img/vojna-03.html>

Naloga JLA je bila vzpostavitev prvotnega stanja na državni meji v Republiki Sloveniji. S svojo navzočnostjo na mejni črti in mejnih prehodih naj bi ob angažiranju obmejnih enot JLA na slovenskem ozemlju zagotovila izvrševanje zveznih predpisov o prestopu državne meje. V ta namen naj bi sodelovala z organi zveznega MNZ in zvezne carine ter jim nudila neposredno pomoč pri prevozu na mejne prehode in prevzemu poslov, pa tudi pri varstvu pri delu, namestitvi in oskrbovanju s potrebnimi sredstvi (Kolšek, 2001, str. 166).

6.1 PRVI PREMIKI JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE

JLA je prvič z orožjem nastopila proti novi slovenski vojski že oktobra 1990, ko so njeni vojaški policisti zasedli Republiški štab za teritorialno obrambo v Ljubljani. Do poskusa uveljavitve volje JLA z močno silo pa je prišlo 23. maja 1991 v Pekrah.

Jugoslovanska ljudska armada je sprožila manjši incident, ki ga je izrabila kot povod za obkolitev učnega centra Pekre.

Učni center je obkolila z oklepniki in vojaškimi policisti. Z grožnjo sile je skušala priti do vojaških obveznikov v učnem centru, kar bi pomenilo konec začetkov slovenske vojske. Teritorialna obramba ni popustila in je bila pripravljena na napad odgovoriti tudi z orožjem. V bran slovenske samostojnosti in svobode so se z demonstracijami postavili tudi številni Mariborčani. Šla je celo tako daleč, da je ugrabila slovenskega pogajalca podpolkovnika Vladimirja Miloševića. Pod kolesi vojaškega oklepnika je umrla tudi prva slovenska žrtev Josef Simčik iz Miklavža (Švajncer, 1992, str. 17).

6. 2 PRIPRAVLJENOST TERITORIALNE OBRAMBE

Vse jasnejša pot Republike Slovenije k samostojnosti je povzročila čedalje ostrejšje reakcije sil, ki so hotele za vsako ceno ohraniti Jugoslavijo po velikosrbskih željah. Zlasti po dogodkih v Pekrah in Mariboru 23. maja 1991 je bilo mogoče upravičeno pričakovati še ostrejšje korake JLA. Razglasitev samostojne Republike Slovenije je bila najprej načrtovana za 26. junij. Da bi prehiteli morebitne ukrepe JLA, osredotočene na datum, je bilo sklenjeno, da bo razglasitev dan prej torej 25. junija (Švajncer, 1993, str. 18).

Teritorialna obramba Republike Slovenije je slovensko osamosvojitve pričakala tudi vojaško pripravljena. Njene pristojnosti so bile opredeljene z Zakonom o obrambi in zaščiti z dne 6. aprila 1991. Med drugim so bile dane zakonske podlage za reorganizacijo in iz 62 občinskih štabov je bilo formiranih 26 območnih štabov (Švajncer, 1993, str. 18).

Teritorialna obramba Republike Slovenije je imela pred majem 1990 ko je morala predati orožje v skladišča JLA 70.000 oboroženih pripadnikov, po predaji pa le 40.000 mož, kar je vključevalo vso, tudi zastarelo pehotno oborožitev.

Pred agresijo so bili v zadnjih mesecih oblikovani odredi in čete za posebne namene. Šlo je za 5000 borcev mlajših od 25 let, kateri so bili oboroženi s sodobnim pehotnim orožjem in protiklepnimi sredstvi. Vse te enote so bile 19. junija 1991 vpoklicane na sedemdnevno usposabljanje katerega bi po potrebi podaljšali (Švajncer, 1993, str. 18).

Mobilizacija vseh štabov TO v Republiki Sloveniji je bila ukazana 24. junija 1991. Pričeli so se vpoklici vseh enot. Z manjšimi težavami na začetku so po pokrajinskih štabih TO 26. junija 1991 se je od 20.115 vpoklicanih odzvalo 15.707, kar je zneslo 78 odstotkov, med vojno pa se je število povečalo na 35.200 pripadnikov. Slovenska policija je imela okoli 10.000 aktivnih in rezervnih pripadnikov (www.uvi.si/10let/pot/vojna/).

Pred začetkom agresije na Slovenijo je imela teritorialna obramba Republike Slovenije 85 skupin za oviranje, 92 skupin za protiklepní boj, 59 oddelkov, 240 vodov, 150 čet in 60 odredov. V svoji oborožitvi pa je imela 39.000 kosov pehotnega orožja, 17.000.000 nabojev za pehotno orožje, 1.100 kosov protiklepnega orožja z 2.750 kosi bojnih kompletov streliva, 200 kosov orožja za podporo, 100 protiletalskih raket. Teritorialna obramba ni imela tankov ali drugih oklepnih vozil, letal in helikopterjev (Švajncer, 1993, str. 19).

6.3 SESTAVA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE V SLOVENIJI LETA 1991

Proti Sloveniji so v okviru JLA delovala poveljstva šestih korpusov, dveh oklepnih, ene mehanizirane, treh motoriziranih, ene planinske in ene letalske brigade. Neposredno so v napadu na Slovenijo sodelovali:

- 3 oklepni bataljoni z 31 tanki M-84, 10 bojnimi vozili pehote in 250 vojaki,
- 4 oklepni bataljoni z 31 tanki T-55, 12 oklepnimi transporterji in 300 vojaki,
- 1 motorizirani bataljon z 31 bojnimi vozili pehote in 450 vojaki,
- 1 motoriziran bataljon z 700 vojaki,
- 1 planinski bataljon s 600 vojaki,
- 1 mešani protiklepní divizion s 24 oklepnimi vozili in 200 vojaki,
- 1 lovsko-bombniška eskadrilja z 12 do 15 letali MIG-21, galeb in orel
- 1 helikopterska eskadrilja z 18 do 20 helikopterji in že naštete enote.

Vir: Podatki po pregledu poročnika Uroša Kreka z dne 31. julija 1991.

Po teh podatkih je v neposrednih akcijah izven kasarn sodelovalo 3000 do 4000 vojakov, 120 do 150 tankov, 100 do 120 vojnih vozil pehote, oklepnih transporterjev in ostalih oklepnih vozil, 15 letal in 20 helikopterjev. Moramo vedeti, da so te številke na prvi pogled majhne v primerjavi s celotnim številom pripadnikov JLA v Sloveniji. V vojašnici sta ostala le eden ali dva pehotna ali motorizirana bataljona nepopolne sestave in brez ustrezne usposobljenosti in ognjene podpore, vse ostalo od naštetega so uporabili v vojni na slovenskih tleh (Švajncer, 1993, str. 23).

6.4 PRIČETEK VOJNE ZA SLOVENIJO

Švajncer v Obranili domovino (1993: 27) navaja, da so nekateri teoretiki v zvezi z vojno za svobodno in samostojno slovensko državo leta 1991 načeli vrsto vprašanj. Z vidika teorije pa se sprašujejo o poteku vojne, številni različni pogledi (ne samo pri teoretikih) se pojavljajo glede začetka vojne. Sam pa pravi:« Načrtovan, usklajen in enotno voden napad JLA na slovensko suverenost se je začel v vseh svojih razsežnostih z začetkom novega dne 27. junija 1991. Tega dne je TO RS na napad odgovorila z orožjem.» (Švajncer, 1993:27).

Slika 3: Tanki napoteni proti Rožni dolini in druge mejne prehode proti Gorici

Vir: www2.arnes.si/~ljeimv11/tankimost.gif

Slovenski javnosti se je razkril načrt vojaške vladavine, ki naj bi kot zadnje upanje preprečila oz. zadržala pokop socializma na slovenskih tleh. Za odkrit vojaški poseg v Sloveniji je sedaj manjkal le razlog, s katerim bi JLA lahko opravičila svoje dejanje pred mednarodno javnostjo. In ta »razlog« so dobili 25. junija 1991- s slovensko razglasitvijo samostojnosti (CIP-katalogizacija v knjigi, 1991: 8-21).

Slovenija se je trudila, da čim bolj zavaruje svojo suverenost, saj so zapleti med JLA in slovensko TO pokazali, da je JLA pripravljena tudi na konflikte. Formalno se je vojaški poseg proti RS začel s sprejetjem sklepa zvezne vlade. Ko na noči iz 26. na 27. junij tanki JLA zasedejo mejne prehode na Primorskem in začnejo prodirati v Slovenijo pa se začne t.i. desetdnevna vojna za Slovenijo (Prunk, Ivanič1996: 162-64).

6.4.1 Potek osamosvojitvene vojne

Sreda, 26. junij

Na Primorskem so tanki JLA zasedli mejne prehode že 26. junija. Ponoči iz 26. na 27. pa so oklepne enote JLA zasedle mejne prehode iz Hrvaške v Slovenijo, druge pa so se iz vojašnic v Sloveniji začele pomikati na cilje na meji in na letališče Brnik. Do spopadov je prihajalo različno po območjih (Prunk, Ivanič1996: 164-66).

Slika 4: Goreči tanki na mejnem prehodu Rožna dolina pri Novi Gorici. Foto: arhiv CVZD

Vir: www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/

Proti mejnim prehodom z Italijo so 26. junija prve krenile oklepne enote reškega korpusa. Med potjo so naletele na nebranjene barikade in na spontan, ponekod zelo odločen nastop domačinov, zlasti v Vrhpolju. Neoboroženi prebivalci pohoda tankov niso mogli preprečiti, odločno pa so reagirali proti agresiji, kar je bilo kasneje značilno za vso Slovenijo (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Četrtek, 27. junija

Vojna za Slovenijo se je začela ob 1:15 ponoči, ko je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Ob 2:40 je iz vojašnice na Vrhniki proti letališču Brnik krenil 1. oklepni bataljon (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Kolono oklepnikov, ki je prodirala skozi Belo krajino, je sestavljalo 12 bojnih oklepnih vozil s tricevnimi protiletalskimi topovi 20 mm in več tovornjakov. Ustavila jih je barikada v Pogancih. V stopnjevanju napetosti med pripadniki teritorialne obrambe in vojaki so padli prvi streli. Ob 10.30 je kolona odpeljala proti Ljubljani, vendar jo je ob 15:45 ustavila zapora na cesti pri Medvedjeku.

Oklepni bataljon z Vrhnike je proti Brniku prodiral v dveh kolonah. Na poti je naletel na improvizirane, nebranjene barikade iz avtomobilov. Ena oklepna kolona je prodirala po avtocesti in ljubljanski obvoznici ter skozi Trzin in Mengeš, druga po stari cesti, pri čemer je po pomoti zavila v gozdove na Toškem čelu in pri obračanju na ozki cesti izgubila dva tanka. Prvi tanki so prišli na letališče Brnik okoli 5. ure zjutraj. Zavzeli so okolico letališča, enota teritorialne obrambe pa jih je napadla okoli 18. ure. Po napadu so tanki zavzeli položaj za krožno obrambo (SV, 2001, str. 9).

V Trzinu so za kolono JLA z Vrhnike ostali trije oklepni transporterji in vozilo za zveze. Proti večeru so se iz dveh helikopterjev JLA izkrcali pripadniki diverzantskega odreda, ki so prišli na pomoč oklepnikom.

Deset tankov je iz **Maribora** približno ob 9. uri odpeljalo proti **Šentilju**, pet tankov ter 10 oklepnikov pa proti **Dravogradu**. Kolono, ki je prodirala proti Šentilju, je ustavila branjena barikada v **Pesnici**. Okoli poldneva so jo začeli obstreljevati in jo zažgali. Pripadniki teritorialne obrambe so tanke napadli okoli 17.30. Na mostu čez **Dravo** je bila zavrnjena tankovska kolona polkovnika Popova, ki je poskušala prodreti s hrvaške smeri. Ustavljena je bila oklepna kolona, ki je prišla v Slovenijo pri **Razkrižju** (SV, 2001, str. 9).

Zvečer je bil pri vasi Rigonce ustavljen poizkus vdora oklepne kolone JLA. Ob 20.45 je bil z dvema minometoma 82 mm izveden napad na letališče Cerklje ob Krki, nato pa je večina letal letališče zapustila. Do ostrega spopada s kolono JLA je prišlo v Kosezah pred Ilirsko Bistrico, padli so trije vojaki JLA (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Zvečer je bil sestreljen vodilni od treh helikopterjev Mi-8 med poskusom raketiranja in desantiranja na 510. učni center TO na Igu in v Rožni dolini. V Ljubljani so enote TO streljale na helikopter, s slovenskim pilotom, ki je prej dvakrat v zelo nizkem letu preletel zgradbo predsedstva Slovenije. Helikopter je padel na eno od Ljubljanskih ulic, pri čemer je bilo poškodovanih več osebnih avtomobilov in del stanovanjske hiše. Pilot in navigator, oba pripadnika JA, sta umrla (CIP-katalogizacija v knjigi, 1991:57).

V noči na 28. junij so slovenske oborožene sile krepile blokado in nove mobilizirane enote TO usmerjale proti zavzetim mejnim prehodom. Vse koordinacijske podskupine so dobile ukaz: «Na vseh točkah, kjer so oborožene sile RS v taktični prednosti, izvršite ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom. Nasprotnika pozivajte k predaji, določite čim krajši rok in izvedite akcijo z vsem razpoložljivim orožjem. Pri akcijah poskrbite za evakuacijo in varnost življenj civilnega prebivalstva.» (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>)

Tanki, ki so prenočili pred barikado v Pesnici, so do sedme ure zjutraj barikado odstranili in nadaljevali z vožnjo proti Šentilju. Ustavila jih je barikada v Ranici, pri Kaniži sta dva tanka obtičala. Druge tanke je okoli 10.30 ustavila branjena barikada v Štrihovcu. Pripadniki TO in policije so tanke napadli. Po 11. uri so prišla tankom na pomoč letala jugoslovanskega vojnega letalstva in raketirala ter obstreljevala barikado.

Ob 13.30 so spet napadla štiri letala, pri tem so bili štirje vozniki tovornjakov ubiti. Tankovska kolona je nato barikado obšla, vendar se je kmalu ustavila.

Ob 9.50 so slovenske enote napadle oklepno kolono JLA na Medvedjeku. V napadih letalstva JLA je bilo ubitih šest voznikov tovornjakov (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>). Kolona oklepnikov JA se je poskušala prebiti skozi blokado tovornjakov, prišlo je do silovitega streljanja, pri čemer je JA uporabljala tudi protiletalske topove, teritorialci pa so oklepnike obstreljevali s protioklepnimi metalci granat (CIP, 1991: 61).

V Limbušu pri Mariboru sta bila uspešno napadena dva tanka JLA. V Gibini je bil ustavljen prodor oklepne kolone s Hrvaško. Pred Dravogradom je bila ustavljena oklepna kolona JLA, ki je prodrla iz Maribora. Po ostrem spopadu je bil zavzet mejni prehod Holmec. Padla sta dva policista in trije vojaki JLA, 91 je bilo zajetih. Enote TO so napadle vojašnico Bukovje pri Dravogradu. Jugoslovanska letala so napadla letališče Brnik, oddajnike Krim, Kum in Nanos ter Karavanški predor, Kočevsko Reko in Mursko Soboto. Oklepna kolona polkovnika Popova, ki je v Slovenijo prodrla pri Razkrižju, je zavzela mejni prehod Gornja Radgona. Zavzeto je bilo skladišče JLA v Borovnici, s čimer se je oborožitev TO bistveno izboljšala, zavzeli so skladišče v Leskovcu, neuspešen pa je bil napad na vojašnico v Ribnici.

Slika 5: Radenci, 28. julija 1991, Foto: Nataša Juhnov

Vir: [://www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/img/vojna-04.html](http://www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/img/vojna-04.html)

V Črničah v Vipavski dolini je TO odgovorila na ogenj iz kolone JLA, dva vojaka sta padla. Po napadu bojne skupine majorja Lisjaka je bil zavzet mejni prehod Rožna dolina, dva tanka sta bila uničena, trije zajeti, trije vojaki JLA so padli, 98 pa je bilo ujetih. Zavzet je bil prisluškovalni center JLA na Rožniku pri Ljubljani in uničen prisluškovalni center JLA na Suhi. Izvedena sta bila napada na vojašnico Škofja Loka in skladišče JLA Drulovka. Na letališču Brnik je JLA ubila dva avstrijska novinarja. Ponoči se je tankom ob letališču približal pripadnik TO Peter Petrič, streljal na poveljniški tank, rani poveljnika in pri tem izgubil življenje.

JLA je ob 21. uri razglasila prekinitev ognja, saj so bile obkoljene enote v vedno težjem položaju (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Sobota, 29. junij

V noči s petka na soboto so se predstavniki Slovenije v Zagrebu sestali s tremi zunanjimi ministri Evropske skupnosti in predsednikom ZIS. Sprejeli so dogovor o ustavitvi sovražnosti, ki pa je bil tako nejasen, da do njegove uresničitve ni prišlo (SV, 2001, str. 9).

V soboto dopoldan so se vdali vojaki in zvezni policisti, ki so bili obkoljeni v letalski bazi JLA na letališču Brnik. V skladišču goriva JLA v Mokronogu je podoficir streljal na poveljnika, ki se je hotel vdati, in grozil, da bo razstrelil rezervoar z gorivom.

Uspešen je bil napad na bojno oklepno vozilo JLA pri Moretinih in spopad policistov z vojniki JLA pri Škofijah. V Štrihovcu je bila razbita tankovska kolona, ki je prodirala proti Šentilju. Tanki razpadle kolone so pozneje sestavljali tankovsko četo TO (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Slika 6: Gornja Radgona, 29. junija 1991, Foto: arhiv CVZD

Vir: www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/img/vojna-05.html

Enote TO so napadle ploščad pred Karavanškim predorom, ponoči pa je bil sprejet dogovor o izročitvi predora. Zavzeli so center zvez nad Senožečami. Iz zaplenjenih tankov je bila pri Novi Gorici organizirana tankovska četa TO z devetimi tanki.

Od Predsedstva RS in Vlade RS je JLA s pisnim ultimatom zahtevala kapitulacijo Slovenije. Zadnji rok je bil 30. junija ob 9. uri. Zvečer se je sestala slovenska skupščina, se opredelila za mirno rešitev krize, vendar slovenska neodvisnost ni smela biti ogrožena (SV, 2001, str. 9).

Nedelja, 30. junij

Ob 9. uri je bil zračni alarm, z letališč na Hrvaškem so proti Sloveniji poletela letala JLA, vendar so se kmalu obrnila in vrnila na letališča. V varaždinskem, zagrebškem in reškem korpusu je JLA oblikovala nove sile za napad na Slovenijo (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

V Mokronogu je starejši vodnik Dragmir Grujević ustrelil nadrejenega častnika in začel groziti, da bo v primeru napada TO na skladišče goriva, v katerem je bil, skladišče vrgel v zrak. Eksplozija več kot milijona litrov goriva bi povzročila ekološko katastrofo (CIP, 1991:73).

Enote teritorialne obrambe so napadle ploščad pred Karavanškim predorom, ponoči pa je bil sprejet dogovor o izročitvi predora. Zavzeli so center zvez nad Senožečami. Iz zaplenjenih tankov je bila pri Novi Gorici organizirana tankovska četa teritorialne obrambe z devetimi tanki (SV, 2001, str. 9).

V ponedeljek, 1. julija je okoli pol treh zjutraj prišlo do požara in eksplozije, ki je uničila skladišče orožja JLA v Črnem Vrhu nad Idrijo. V skladišču je bilo orožje slovenske TO (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Močna eksplozija je poškodovala in uničila več kot 80 odstotkov hiš. JLA je s helikopterji z oznako Rdečega križa dovažala okrepitve in opremo obkoljenim enotam. Iz helikopterjev so streljali na civilno prebivalstvo, hkrati pa z njimi prevažali vojake, vojaško opremo, strelivo in opremo za zveze. V Vrhnikih so strelji iz helikopterja ranili civilistko (CIP, 1991:76).

Oklepna kolona na Medvedjeku se je ponoči izvlekla iz blokade, saj so enote TO po napadu letalstva JLA zapustile položaje brez zavarovanja. Vojaki JLA so odstranili zaščitno ograjo na avtocesti in se z oklepniki po vzporedni cesti napotili v smeri Brežic. Kolona je v Krakovskem gozdu ponovno naletela na blokado TO. Po neuspešnih pregovorih o predaji je bil ob 05.15 uri izveden napad na kolono. Uničeno je bilo eno BOV vozilo in nekaj poškodovanih (SV, 2001, str. 9).

Ubitih je bilo nekaj vojakov JLA in ranjen en teritorialec. Takoj po napadu so enote TO zapustile mesto napada zaradi bližajočega se letalskega napada. Kolona je ostala nezavarovana, zato se je major Prodanovič, poveljujoči kolone JLA, odločil, da z vojaki zapusti kolono. Odpravili so se peš preko Gorjancev v matično enoto v Jastrebarskem. V bližini vasi Planina jih je dohitela in obkolila številčno slabša posebna enota policije pod poveljstvom Andreja Bobeka. Z zvijačo so napravili vtis, da gre za veliko večjo enoto in po kratkih pregovorih se je major Prodanovič z enoto, brez borbe, predal (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Zvečer je sledil nov ultimatum JLA Sloveniji. Zavzeto je bilo skladišče MES Zaloška Gorica.

V torek, 2. julija se je začel odločilen del vojne za Slovenijo. Ob 5. uri zjutraj so enote TO napadle oklepno kolono v Krakovskem gozdu in ji zadale močan udarec. Oklepno mehanizirani bataljon JLA iz Jastrebarskega je skušal prodreti v Slovenijo in rešiti obkoljeno kolono v Krakovskem gozdu, vendar je bil zaradi velikih izgub ustavljen in zavržen pri Prilipah. V brezizhodni situaciji so vojaki JLA oklepnike v Krakovskem gozdu zapustili in bili naslednji dan zajeti (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Slika 7: Redna tiskovna konferenca v Cankarjevem domu v Ljubljani, Foto: Borut Kranjc

Vir: www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/img/vojna-07.html

Bitka je bila odločena še preden so padli prvi streli. Zmagalo je asimetrično hotenje in ne orožje. Asimetrično vojskovanje, ki je postalo »pojem dneva« se je izkazalo za zelo učinkovito proti blokiranim tankovskim kolonom, ko tankovska premoč v oborožitvi ni prišla do izraza. TO je blokirala tanke in oklepne JLA s postavljanjem ovir in jih uničila s protioklepnim orožjem (Obramba 4, 2002: 20-21).

Ob 13.30 se je z ognjem iz tankovskih topov TO začel napad na stražnico JLA v Šentilju. Na položaje vzhodno od mejnega prehoda je bilo izstreljenih 65 granat in na stražnico 25 granat. Vojaki JLA so jo zapustili (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Ob 16.15 so na mejnem prehodu Gornja Radgona enote TO napadle oklepne JLA, streljanje iz tankov pa je uničilo del mesta. Oklepnikom sta pomagali dve letali.

Zavzeto je bilo skladišče JLA v Ložnici, ekonomija Rajhenav in nekdanja skladišča TO na Prulah v Ljubljani. Letala JLA so napadla oddajnike na Nanosu, Kumu in v Domžalah, barikadi pri Čatežu in v Krakovskem gozdu. Po ostrem spopadu, v katerem je padel poveljnik, se je vdala stražnica Kuzma. V Mariboru so iz vojašnice Franca Rozmana-Staneta s havbicami streljali proti Pohorju. Po napadu letal JLA so od 15.30 do 21.30 pred Dravogradom doživeli nov spopad z oklepno kolono (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Iz vojašnice na Vrhniki so tanki odpeljali proti Ljubljani in proti Logatcu, vendar so jih na Cesarskem vrhu in v Sinji Gorici ustavili. Napadena je bila oklepna kolona v vasi Orehek, zavzeta sta bila mejna prehoda Fernetiči in Gorjansko.

Predsedstvo RS je ob 21. uri sprejelo sklep o enostranski ustavitvi ognja, pri čemer je ugotovilo, da je bila vojaška ofenziva iz Beograda že zlomljena.

V večernih poročilih je na TV nastopil načelnik Generalštaba Blagoje Adžić z grožnjo: »Zagotovili bomo nadzor in stvari privedli do konca!«

V sredo, 3. julija je iz vojašnic v Beogradu proti Sloveniji krenila gardna oklepnomehanizirana divizija, vendar je zaradi okvar iz ure v uro večji del vozil ostajal ob cesti in pohod proti Sloveniji je propadel.

Zjutraj so pripadniki TO in policije obkolili vojake JLA, ki so se umaknili iz stražnice Šentilj. Brez boja sta se predala dva oficirja, trije podoficirji in 45 vojakov. Pri Vidmu ob Ščavnici je bil spopad z oklepno kolono, ki je prodirala proti Gornji Radgoni. Pri Radencih je bila dokončno ustavljena oklepna kolona JLA, ki je prodrla s Hrvaške, da bi pomagala obkoljeni enoti na mejnem prehodu Gornja Radgona. Uspešen je bil napad na oklepno kolono na Kogu. Tudi JLA je sprejela dogovor o ustavitvi ognja. Helikopterji JLA z oznako Rdečega križa so dovažali okrepitve. Zaradi dogovora o premirju Slovenija ni ukrepala (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

V četrtek, 4. julija so bili v slovenskih rokah vsi mejni prehodi. Enote JLA so se vračale na Hrvaško in v vojašnice. Slovenija je dovolila umik tankovski koloni z Brnika in oklepni koloni pred Dravogradom.

TO je zasedla vse mejne prehode. Enote JLA so se vračale v vojašnice in na Hrvaško. TO je dovolila umik tankovski koloni z Brnika in oklepni koloni pred Dravogradom. V Mariboru je bil pri napadu JLA na policijsko vozilo ubit policaj Robert Hvalc. Dovoljen je bil umik oklepni koloni JLA iz Gornje Radgone, ki je za seboj pustila ruševine in izropan mejni prehod (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

6.5 KONEC VOJNE ZA SLOVENIJO

V Sloveniji bojov ni bilo več, vendar vojna še ni bila končana. 4. julija ponoči so v Zagrebu potekala pogajanja med JA in slovensko stranjo, pri čemer je vsaka stran ponujala različne predloge. JA je imela šest predlogov, izhodišče slovenske strani pa so bile štiri točke, ki so bile usklajene s stališči predsednika predsedstva SFRJ Mesićem. Dogovorili so se o nadaljnji ustavitvi ognja, nadaljevanju pogajanj med pristojnimi delegacijami in o medsebojnem obveščanju o morebitnih incidentih. Z vojaškimi vprašanji naj bi se ukvarjala posebna komisija (CIP, 1991: 90).

6.5.1 Število žrtev in zajete opreme JLA

Obrambne sile Slovenije, ki sta jih tvorili teritorialna obramba in policija ob podpori civilne obrambe in prebivalstva, so v desetih dneh vojne v 72 spopadih in po treh sporazumih dosegle zmago.

Jugoslovanska armada, ki je ob začetku sovražnosti na slovenskih tleh štela več kot 22.000 mož, ki jih je po desetih dneh štela le še nekaj več kot 10.000. Večina vojakov armade je pribežala na slovensko stran 3090 ali pa so jih zajeli 4693 ter 252 pripadnikov zvezne milice. Več kot 3.000 jih je pobegnilo domov, v republike takratne skupne države, iz katerih so prihajali (Kladnik, 2007, str. 27).

Vojna je, po do sedaj znanih podatkih zahtevala tudi žrtve. Skupno je zahtevala 76 žrtev. Na stani teritorialne obrambe in policije je bilo mrtvih 19 pripadnikov, 182 je bilo ranjenih. Ubitih je bilo tudi 12 tujih državljanov. Na strani jugoslovanske armade je bilo 45 mrtvih in najmanj 146 ranjenih.

Uničenih, poškodovanih ali zajetih je bilo 31 tankov, 22 oklepnih transporterjev, 6 helikopterjev JLA ter po pregledu v JLA 6.787 kosov pehotnega, 87 kosov artilerijskega in 124 protiletalskega orožja (<http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/>).

Švajncer v Obranili domovino (1993: 238) še dodatno navaja, da je TO zaplenila 8 oklepnih transporterjev, 1 inženirski stroj, 133 nebojnih vozil, 735 sredstev za zveze, 6.707 sredstev za RKBO. Armadi naj bi vzeli tudi 144 službenih psov in 115 raznih veterinarskih kompletov. TO je zavzela tudi 8 skladišč JLA, ob koncu vojne pa so ostala na ozemlju Slovenije uničena in poškodovana tudi nekatera oklepna in druga vozila, do katerih JLA ni mogla.

6.5.2 Mednarodno priznavanje Slovenske države

Priznanja novonastalih držav na ozemlju nekdanje SFRJ je odločilno vplivala nemška politika. Pod njenim vplivom so članice ES 16. decembra 1991 sprejele sklep, da bodo 15. januarja 1992 priznale neodvisnost vseh jugoslovanskih republik, ki bodo izpolnile določene pogoje. Nemčija je pohitela ter Slovenijo in Hrvaško priznala že 19. decembra, ostale članice ES, ki ob nemškem »pobegu« sicer niso bile navdušene, pa so svojo napoved o priznanju uresničile 15. januarja (<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/15832>).

Po osamosvojitvi je imela slovenska zunanja politika dve prednostni nalogi. Prva je bila zagotovitev neoviranega nadaljevanja gospodarskega sodelovanja s tujino, druga pa doseči mednarodno priznanje nove države, ki bi omogočilo vključevanje Slovenije v mednarodno skupnost. Mlada slovenska diplomacija se je morala za to krepko potruditi, saj je bilo splošno razpoloženje do priznanja v mednarodni skupnosti in še posebej na Zahodu v začetku izrazito odklonilno.

Večina držav je namreč izražala bojazen, da bi diplomatsko priznanje še poglobilo jugoslovansko krizo in razplamtelo vojaške spopade na ozemlju bivše SFRJ, zato so se zavzemale za ohranitev države. Slovenska prizadevanja, da bi tuje sogovornike prepričali o upravičenosti osamosvojitve, so pretežno naletela na gluha ušesa. Tudi Nemčija sprva ni izstopala iz splošne politike glede priznanja in je kot prednostno opcijo zagovarjala ohranitev SFRJ.

Tabela 2: Seznam držav, ki so priznale neodvisno Slovenijo

#	Država	Datum priznanja	Opombe
1.	 Hrvaška	26. junij 1991	Vzajemno priznanje Slovenije in Hrvaške
2.	 Litva	30. julij 1991	
3.	 Gruzija	14. avgust 1991	
4.	 Latvija	29. avgust 1991	
5.	 Estonija	25. sep. 1991	
6.	 Ukrajina	12. december 1991	
7.	 Islandija	19. december 1991	
8.	 Nemčija	19. december 1991	Odločitev stopila v veljavo 15. januarja 1992
9.	 Švedska	19. december 1991	Odločitev stopila v veljavo 15. januarja 1992
10.	 Vatikan	13. januar 1992	
11.	 San Marino	14. januar 1992	
12.	 Avstrija	15. januar 1992	
13.	 Belgija	15. januar 1992	
14.	 Bolgarija	15. januar 1992	
15.	 Danska	15. januar 1992	
16.	 Evropska skupnost	15. januar 1992	
17.	 Francija	15. januar 1992	
18.	 Kanada	15. januar 1992	
19.	 Madžarska	15. januar 1992	
20.	 Malta	15. januar 1992	
21.	 Norveška	15. januar 1992	
22.	 Poljska	15. januar 1992	
23.	 Švica	15. januar 1992	
24.	 Velika Britanija	15. januar 1992	
25.	 Italija	17. januar 1992	
26.	 Rusija	14. februar 1992	
27.	 Japonska	17. marec 1992	
28.	 BIH	19. marec 1992	
29.	 ZDA	7. april 1992	Skupaj s Hrvaško in Bosno in Hercegovino

Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/>

Tako so po osamosvojitvi Slovenijo priznale le Hrvaška (že 26. junija), ki so ji v poletnih mesecih sledile prav tako "sveže" osamosvojene Litva (30. 7.), Gruzija (14. 8.), Latvija (29. 8.) in Estonija (25. 9.). Kasneje se jim je pridružila še Ukrajina, medtem ko so se na Zahodu, katerega diplomatsko priznanje je bilo temeljno za vključitev Slovenije v mednarodno skupnost, tej zamisli še upirali (<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/15832>).

V razmišljanju vodilnih politikov v Nemčiji je do premika sicer prišlo že po začetku vojne v Sloveniji, posebej pa, kot piše v poročilu MZZ za leto 1991, po srečanju nemškega zunanjskega ministra Hansa Dietricha Genscherja s slovenskim predsednikom in zunanjim

ministrom, Milanom Kučanom in Dimitrijem Ruplom, 2. julija 1991 v Beljaku, pa je Bonn spremenil stališče.

Genscher je začel Slovenijo odločno podpirati in se je, tako v ES kot v okviru takratne Konference o evropski varnosti in sodelovanju (KVSE), močno angažiral v prizadevanjih, ki so pripeljala do brionskih sporazumov.

Evropska skupnost se je pod vplivom Nemčije aktivno vključila v politično reševanje jugoslovanskega spora in po težavnih pogajanjih na Brionih so 7. julija 1991 ES, Slovenija, Hrvaška in zvezni organi le sklenili dogovor. Ta je predvideval takojšnje premirje in umik jugoslovanske armade in TO v vojašnice ter trimesečno zamrznitev osamosvojitvenih aktov Slovenije, kar naj bi omogočilo mirna pogajanja o vseh vidikih prihodnosti Jugoslavije. Po mnenju slovenske diplomacije je bila sklenitev brionskih sporazumov velik diplomatski uspeh Slovenije. S tem je namreč država dobila mednarodno subjektiviteto, saj je postala partnerica ES, obravnavana je bila na enak način kot zvezni organi SFRJ, dosežen je bil mir z garancijami ES, zagotovljen pa je bil tudi pristanek ES na mednarodno priznanje, če bo Slovenija pri tem vztrajala tudi po izteku trimesečnega moratorija (<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/15832>).

Nemška politika je odločilno vplivala na stališča ES, posebej na njen sklep, da bo s 15. januarjem 1992 priznala novonastale države. Ostale članice skupnosti sicer niso bile posebej navdušene, ko je Nemčija to storila že pred dogovorjenim datumom. Potem ko so mlado državo 15. januarja priznale še ostale članice ES, pa se je vsul tudi plaz priznanj drugih držav. Precej pozno so se za ta korak odločile ZDA, ki so vztrajale, da bo diplomatsko priznanje aktualno šele potem, ko bosta na prostoru nekdanje SFRJ zagotovljena mir in celovita rešitev krize. Ameriški državni sekretar James Baker je 21. junija 1991 predsedniku Kučanu v Beogradu dejal, da ZDA ne bodo priznale samostojne Slovenije in zahteval, da se Ljubljana odpove odločitvi o samostojnosti. Ko je v državah ES pripravljenost na priznanje porasla, pa so ZDA posredovale, skupaj z generalnim sekretarjem ZN in Varnostnim svetom, da bi priznanje odložili (<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/15832>).

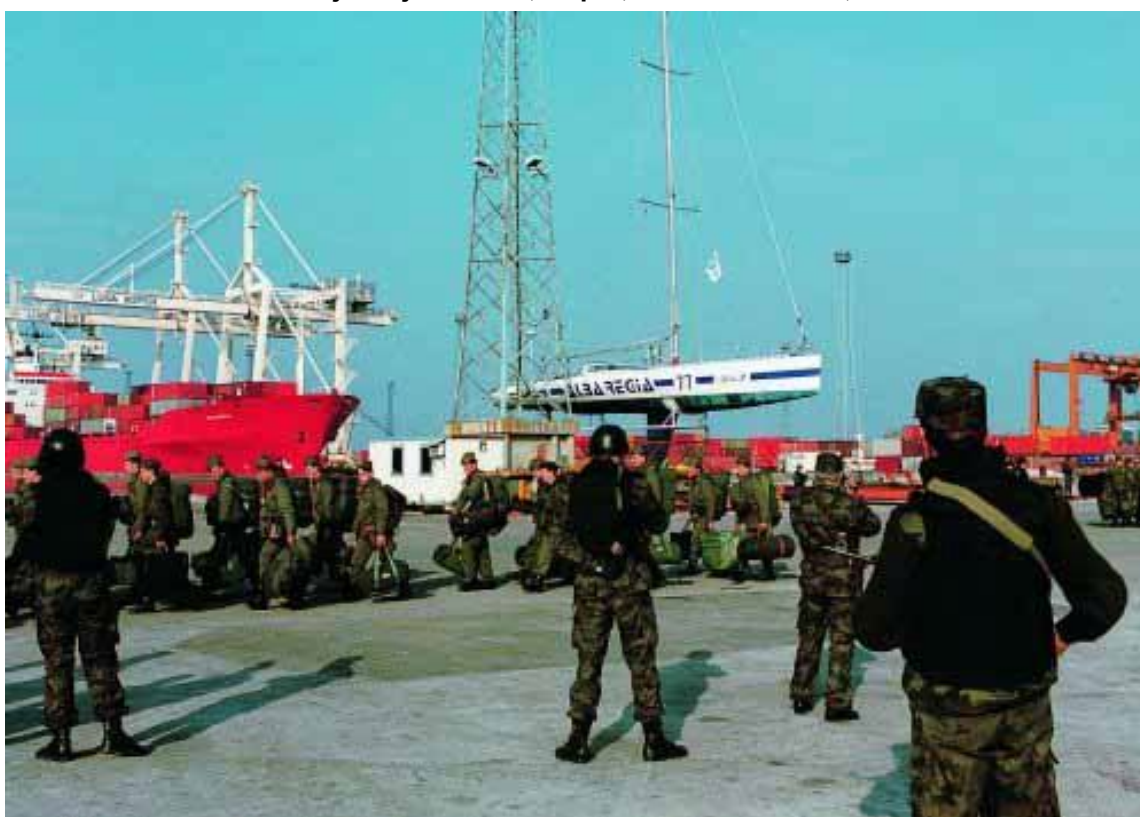
Bush je tako 7. aprila 1992 slovenskemu predsedniku Kučanu poslal pismo, v katerem ga obvešča, da ameriška vlada priznava Slovenijo kot neodvisno državo. Priznanje Washingtona je Sloveniji odprlo vrata v številne mednarodne ustanove in organizacije. Tako je bila mlada država dokončno sprejeta v mednarodno skupnost, 22. maja 1992 je bila Slovenija kot 176. članica sprejeta v Združene narode. 14. maja 1993 je bila kot 27. država sprejeta še v Svet Evrope (Ivančič, 1996, str. 95).

7 SLOVO JLA

Slovenijo je v pogajanjih o odhodu Jugoslovanske ljudske armade (JLA) zastopala t.i. Bogatajeva komisija, ki je po podpisu Brionske deklaracije 7. julija 1991 dobila pooblastilo, da se pogaja z JLA o vseh podrobnostih njenega umika in vrnitvi vojaške opreme.

Za umik JLA iz Slovenije je obstajalo kar nekaj scenarijev in možnih poti, od umika preko Madžarske do odhoda iz tržaškega pristanišča, kot možnost pa so omenjali tudi umik iz koprskega pristanišča. Do končne odločitve je prišlo na pogajanjih 18. oktobra v Ljubljani, kjer so se predstavniki obeh strani dogovorili o vseh podrobnostih umika armade iz Slovenije. Priprave na umik so se začele takoj, saj se je v petdesetih letih nabralo veliko vojaške opreme, tankov in oborožitve. Rok za odhod je bil tri mesece (www.dnevnik.si).

Slika 8: Odhod zadnjih vojakov JLA, Koper, 25. oktobra 1991, Foto: arhiv CVZD

Vir: www.slovenija2001.gov.si/pot/vojna/img/vojna-10.html

JLA je večji del sredstev odpeljala s seboj, del pa je ostal v Sloveniji. JLA je odhajala iz Slovenije po različnih poteh, največ pa po železnici. Zadnji konvoji JLA so odhajali po morju iz pristanišča v Kopru. Čeprav je bil podpisan sporazum o mirnem umiku JLA iz Slovenije, je bila teritorialna obramba skupaj z milico pripravljena, da bi preprečila morebitna izzivanja.

Na slovenski strani je umik JLA nadzorovalo in varovalo 152 ljudi. Iz pristanišča v Kopru se je armada začela umikati 20. oktobra, 25. oktober pa je bil določen kot zadnji dan umika. Zadnji vojaki JLA so se vkrkali na ladji, ki sta pluli pod tujima zastavama, zato sta po mednarodnem pravu veljali za tuje ozemlje. Tako je mogoče reči, da je do polnoči 25. oktobra slovensko ozemlje zapustil zadnji vojak jugoslovanske armade (www.dnevnik.si).

8 ZAKLJUČEK

Po kratkotrajni vojni, ki je trajala le deset dni, si je Slovenija s svojimi zavednimi in zagnanimi borci priborila težko želeno samostojnost in neodvisnost. Slovenija se je odcepila od narodov, s katerimi je živela v skupni državi Jugoslaviji in je postala samostojna in neodvisna Republika Slovenija.

Nasproti večji in grozovitejši vojski, ki je bila neprimerljivo bolje opremljena in oborožena, je stopil majhen narod, a izredno homogen in domoljub, ki je s svojo nacionalno pripadnostjo in ljubeznijo do svoje narodnosti, kulture in jezika premagal številčnejšo jugoslovansko vojsko in njeno orožje. Zmaga pa ne bi bila mogoča, če ne bi bilo vsakega posameznega, zavednega borca, ki je vedel, da se bori za svoje ozemlje, svojo srečo in je nesebično stopil v bran svoji domovini pa tudi brez tistih, ki so morali za našo svobodo žrtvovati svoje življenje.

Za večino vojn na tleh nekdanje Jugoslavije so bili značilni izraziti etnični konflikti med Srbi, Hrvati, Bošnjaki in Albanci, kasneje pa tudi med Albanci in Makedonci. Te konflikte je podžigala še politika nekaterih srbskih politikov kot je npr. Slobodan Milošević, kar je na koncu pripeljalo do najbolj krvavih vojn na evropskih tleh po drugi svetovni vojni.

Tako so vojne povzročile ogromno gospodarsko škodo. Veliko ljudi je bilo pregnanih s svojih domov, prišlo pa je tudi do množičnih pobojev skoraj na vseh v vojne vpletenih straneh. Zaradi nemogočih razmer je posredovala OZN in na ozemlje bivše Jugoslavije poslala mirovne sile, da bi umirile strasti, vendar te pri svojem delu niso bile zelo učinkovite. Nekoliko bolje so se izkazale le na Kosovu in Makedoniji.

Zaradi številnih vojnih zločinov je Evropska unija ustanovila sodišče za sojenje vojnim zločincem. Po drugi svetovni vojni je bilo to prvo sodišče, namenjeno sojenju mednarodnim vojnim zločincem.

Zaključna naloga mi je bila v velik izziv, saj sem ob prebiranju literature in virov spoznal veliko novih stvari, za katere prej nisem vedel tako podrobno kot sedaj. Preden sem začel s pisanjem sem si nekako zamislil rdečo nit, skozi katero bom pisal to nalogo. Kmalu sem se srečal s prvim problemom na katerega sem naletel, ko sem skušal navezati stik z vojašnico Cerklje ob Krki z namenom obiska muzeja v sami vojašnici. Ko sem bil nabornik leta 1998/1999 v omenjeni vojašnici, so imeli zelo dobro, tako slikovno kot tekstovno, prikazano osamosvojitveno vojno. Vendar je muzej zaradi smrti vodilnega častnika ostal v nerešljivem položaju. Osebe, s katerimi sem govoril, so izjavile, da je muzej trenutno v prenovi. Želel sem pisati o dogodkih v mojih krajih, ki so bili zelo pomembni in ki so se na žalost končali tudi s smrtjo.

Gradivo sem pridobil v knjižnici Krško, v naši knjižnici v Mariboru ter preko spleta. Moram reči, da sem imel veliko težav pri izbiri literature in virov, saj je moja tema zahtevala primerjavo obeh sil, načrtov s strani JLA kot TO, analize ... Avtorji izbrane literature pišejo ali o dogodkih, ki so zajemali politične teme ali pa teme o sami vojni, v kateri so se sami znašli. Tako da sem tukaj imel veliko težav za izbor pravih podatkov. Med prebiranjem literature in virov različnih avtorjev nisem naletel na razlike, ki bi govorile o istih dogodkih z različnimi opisi. Je pa res, da ima vsak avtor svoj pogled, ki je doživel na lastni koži.

LITERATURA IN VIRI

1. Bebler, Anton. Hrepeneli smo dočakat dan. Obramba. 2002, let. 34, št. 1/2002, str.8-11.
2. Bevec, Florijan: Zmaj v viharju. Ozadje osamosvojitve. Tiskarstvo Opara, Novo mesto, 2000.
3. Grabnar, Marjan. Teritorialno oblikovanje Republike Slovenije v 20.stoletju. Vojaška geografija v Sloveniji, DELA 15, Generalštab Slovenske vojske v sodelovanju z Oddelkom za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2000.
4. Janša, Janez. Premiki. Nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992. Mladinska knjiga, Ljubljana, 1992.
5. Kolšek, Konrad. Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991. Založba obzorja, Maribor, 2001.
6. Krajnc, Viktor. Izpolnjena pričakovanja. Samozaložba, Ljubljana, 2001.
7. Krajnc Viktor. Naše korenine-leto 1991 čas osamosvajanja, groženj in vojne. Založnik Defensor d.o.o., Ljubljana, 2007.
8. Kladnik, Tomaž. Slovenska vojska v službi domovine, 2.dopolnjena izdaja. Defensor, Ljubljana, 2007.
9. Lovšin, Andrej. Umik jugoslovanske armade. Obramba. 2001, let. 33, št. 11/2001, str. 42-44.
10. Lubi, Darko. Slovenski vojak. V: Razpotja nacionalne varnosti, Obramboslovne raziskave v Sloveniji, FDV, Ljubljana, 1992.
11. Piskar, Rihard. Kaj je asimetrija pri vojskovanju? Obramba 2002, let. 34, št. 4/2002, str.20-21.
12. Prunk, Janko. Kratka zgodovina Slovenije. Založba grad, Ljubljana, 1998.
13. Prunk, Janko, Martin Ivanič. Osamosvojitve Slovenije. Založba Grad, Ljubljana, 1996.
14. Slivnik, Danilo. Sto osamosvojitvenih dni. Delo, Ljubljana, 1991.
15. Švajncer, Janez. Obranili domovino. Teritorialna obramba Republike Slovenije v Vojni za svobodno in samostojno Slovenijo 1991. Viharnik, Ljubljana, 1993.
16. Švajncer, Janez. Teritorialna obramba Republike Slovenije. Viharnik, Ljubljana, 1992.
17. Vojna v Sloveniji.Od napadov na JLA do zmage nad JA. CIP-katalogizacija v knjigi, Mednarodno tiskovno središče, Ljubljana, 1991.
18. <http://www.uvi.si/10let/pot/vojna/> (14.07.2009 iz revije »Slovenska vojska«, praznična številka, maj 2001.
19. <http://www.geocities.com/damjan2k/> (14.07.2009).
20. http://www.sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Slovenije.
21. <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/277596/>).

SEZNAM SLIK

Slika 1: Osrednja slovesnost ob razglasitvi samostojnosti Slovenije 26. junija 1991 na ljubljanskem Trgu republike (foto: Urad vlade za informiranje/arhiv Salomon 2000).	16
Slika 2: JLA je skušala zasesti vse mejne prehode v Sloveniji. Foto: arhiv CVZD.....	19
Slika 3: Tanki napoteni proti Rožni dolini in druge mejne prehode proti Gorici.....	21
Slika 4: Goreči tanki na mejnem prehodu Rožna dolina pri Novi Gorici. Foto: arhiv CVZD ..	22
Slika 5: Radenci, 28. julija 1991, Foto: Nataša Juhnov	24
Slika 6: Gornja Radgona, 29. junija 1991, Foto: arhiv CVZD	25
Slika 7: Redna tiskovna konferenca v Cankarjevem domu v Ljubljani, Foto: Borut Kranjc ...	26
Slika 8: Odhod zadnjih vojakov JLA, Koper, 25. oktobra 1991, Foto: arhiv CVZD.....	31

SEZNAM TABEL

Tabela 1 Pregled oborožitve TO v letu 1970.....	7
Tabela 2: Seznam držav, ki so priznale neodvisno Slovenijo.....	29

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisan Anton Tršelič, roj. 1. 10. 1978, kandidat Šole za Častnika 20. generacije, izjavljam, da je zaključna naloga z naslovom Vojna za suverenost Slovenije pri mentorici VVU XIII razreda dr. Valeriji Bernik, avtorsko delo. V zaključni nalogi so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Krško, avgust 2009